

KAMRAN İMANOV

**Erməniçilik uydurmaları
digər xalqların hüquqlarına
xələl gətirir**

Bakı – 2016

Kamran İmanov

Azərbaycan Respublikası Müəllif Hüquqları Agentliyinin sədri

Erməniçilik uydurmaları digər xalqların hüquqlarına xələl gətirir. Bakı, 2016

Bu kitab Azərbaycan Respublikası Müəllif Hüquqları Agentliyinin sədri Kamran İmanovun Müəllif Hüquqları Agentliyinin təşkilatçılığı ilə 22 aprel 2016-cı il tarixində "Ümumdünya Kitab və Müəlliflik Hüququ Günü" və "Beynəlxalq Əqli Mülkiyyət Günü" münasibəti ilə keçirilən "Azərbaycanın multikultural siyasəti, əqli mülkiyyət və erməni saxtakarlıqları" mövzusunda konfransda etdiyi "Erməniçilik uydurmaları digər xalqların hüquqlarına xələl gətirir" adlı prezentasiya əsasında hazırlanmışdır.

Azərbaycan Respublikası Müəllif Hüquqları Agentliyində 27 aprel 2016-cı il tarixli 8885 nömrəli şəhadətnamə ilə qeydə alınmışdır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI MÜƏLLİF HÜQUQLARI AGENTLIYI Copyright Agency of the Republic of Azerbaijan ŞƏHADƏTNAMƏ № <u>8885</u> BAKİ	Ösörin adı <u>"Erməniçilik uydurmaları digər xalqların hüquqlarına xələl gətirir"</u> Obyektin forması <u>yazılı (kitab)</u> Növü <u>elmi əsər (tarix və əqli mülkiyyət sahəsi üzrə)</u> Açıqlanması <u>2016-cı il Azərbaycan</u> Qeydiyyat nömrəsi <u>04/C-8424-16</u> Qeydiyyat tarixi <u>27.04.2016</u> Müstəqim müəlliflik hüquqlarının sahib(ləri) <u>Azərbaycan Respublikası Müəllif Hüquqları Agentliyi</u> Şəxsi hüquqlar <u>Kamran Sultan oğlu İmanov</u> Sifariş № <u>Q-151-7</u> Şöbə müdiri <u>N. Badalbayli</u> Mühəssis yaranan hallarda, digər sübutlar olmadıqda, qeydiyyat haqqında Şəhadətnamə mülkəsinə tərəfindən müəlliflik preroqativinə kimi tanınır ("Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu, maddə 8, bənd 5)	"Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununa uyğun olaraq və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununu tətbiq edilməsi barədə" 8 oktyabr 1996-cı il tarixli Sərəncamı ilə verilən səlahiyyətlər əsasında Azərbaycan Respublikası Müəllif Hüquqları Agentliyi Müstəqim müəlliflik hüquqlarının sahib(ləri): <u>Azərbaycan Respublikası Müəllif Hüquqları Agentliyinə məxsus</u> "Erməniçilik uydurmaları digər xalqların hüquqlarına xələl gətirir" əsasən qeydiyyattan keçirilmiş və bu Şəhadətnaməni vermir. SƏDR K. İmanov

© Azərbaycan Respublikası Müəllif Hüquqları Agentliyi
2016

Mündəricat

Giriş sözü	5
I. Erməni uydurmaları və saxtakarlıqları keçmişdə	12
1. M.Xorenskidən (“Hayların tarixi”) başlanan tarixi saxtakarlıq	12
2. M.Xorenskinin “Hayların tarixi”ndə “qurduğu” İncilin erməni variantı və fırlıdaqların məkrli niyyəti	14
3. İlkin fırlıdaqların və saxtalaşmaların əsas nəticələri	16
4. İncil Araratı və “Nuhun yeri” haqqında hay-erməni saxtalaşmaları	18
II. Çağdaş erməni uydurmaları və saxtakarlıqları keçmişdəki yalanlardan bəhrələnməyi davam etdirməkdədir	25
1. Tarixi vətən və əcdad saxta axtarışları davam edir (ermənilər haylardır, yoxsa aramelərdir) – (birinci hissə)	25
2. Tarixi vətən və əcdad saxta axtarışları davam edir (ermənilər haylardır, bizanslılardır, yoxsa türklərdir) – (ikinci hissə)	29

III. Azərbaycan tarixinə təcavüz və onun saxtalaşdırılması	33
1. Qafqaz albanlarına qarşı hay iddiaları (Qafqaz Albaniyası yalnız Ermənistanın vilayəti olub) – (birinci hissə)	33
2. Qafqaz albanlarına qarşı hay iddiaları (Qafqaz Albaniyasının Azərbaycana aidiyyəti yoxdur) – (ikinci hissə)	38
3. Qafqaz albanlarına qarşı iddialar (DNK-analiz nəyi göstərir) – (üçüncü hissə) ..	51
4. Ərməniyyədə kimlər yaşamış və hayların əraziləri harada yerləşirdi?	63
5. Erməni-hayların xaç fırılacağı	66
6. Erməni (hay) xəritələr manipulyasiyası	75
Aparılan tədqiqatın nəticələri	91

Erməniçilik uydurmaları digər xalqların hüquqlarına xələl gətirir

Giriş sözü

Hörmətli dostlar, xanımlar və cənablar!

Aprelin sonu bir ənənə olaraq, Kitab, müəlliflik hüququ və əqli mülkiyyətə aid əlamətdar günlərdir: 23 aprel YUNESKO-nun «Ümumdünya kitab və müəlliflik hüququ günüdür» (Azərbaycanda bu tarix 1997-ci ildən başlayaraq, 20-ci ildir ki, qeyd olunur) və 26 aprel ÜƏMT-nin «Beynəlxalq əqli mülkiyyət günüdür» (Azərbaycan Respublikası Müəllif Hüquqları Agentliyi 2001-ci ildən başlayaraq, 16 ildir ki, qeyd edir). Həmin günlərdə keçirilən müxtəlif növ tədbirlər, görüşlər, masalar, konfrans və simpoziumların əsas məqsədi əqli mülkiyyət, müəllif-hüquq mədəniyyətinin formalaşdırılması-na dəstək verməkdən, biliklər cəmiyyətində əqli mülkiyyətin kreativlik və yenilikçilik amillərinin stimullaşdırılmasında əvəzəlməz əhəmiyyətini qabarıq göstərməkdən ibarətdir.

YUNESKO-nun yaydığı xəbəərə əsasən, 2016-cı ildə «Kitab və müəlliflik hüququ günü» kitablara, qeyd edildiyi kimi, «keçmişin və gələcəyin əlaqələndiricisinə, müxtəlif nəsillər və mədəniyyətləri birləşdirən körpüyə, müdrikliyin və biliklərin güdrətli yaradıcısı və yayılması alətinə» həsr olunur. ÜƏMT-nin isə məlumatına əsasən, bu il «Əqli mülkiyyət günü» «Rəqəmli yaradıcılıq: mədəniyyətin yenidən dərk edilməsi» şüarı altında qeyd olunur. Qeyd edildiyi kimi, «mədəniyyətin yenidən dərk edilməsi, yeni rəqəmli şəraitdəki mədəniyyətdə əsərlərin nə cür yaradılması, nə cür istifadə olunması, onun hansı yollarla maliyyələşdirilməsi müəyyən məsələlərin həll edilməsini tələb edir». Belə ki, «yaradıcı şəxslərin və yaradıcı

sahələrin rəqəmsal mühitdə layiqli stimullaşdırılması yaradıcılıq davamçılığının təmin edilməsi məhz çevik, adaptiv ƏM sisteminin vəzifəsidir».

Hörmətli konfrans iştirakçıları!

Bəllidir ki, «kitablar daxili dünyamızın pəncərəsi olaraq, eyni zamanda insanlar arasında qarşılıqlı hörmət və anlaşma yolunun açarındır...», «kitablar hər birimizin səsinin eşidildiyi ümumi gələcək uğrunda bəşəriyyətin birgə keçmiş, tarixi və mədəni irsi olan ailəyə birləşməsinin dəstək verənləridir» - bu YUNESKO-nun bəyanatındandır.

«Filmlər, TV, musiqi, incəsənət, video-oyunlar – bir sözlə, mədəniyyət əsərləri çoxdan sərhədləri aşılırlar. Wi-Fi erası isə mədəniyyət əsərlərinin yaradılması, yayılması və milli sərhədlərdən çox-çox uzaq bazarlarda istehlak olmasını dəyişdirmişdir..., hər bir müəllif, hüquq sahibinin sonsuz sayda qlobal əməkdaşlıq imkanlarını yaradıb» - bu isə ÜƏMT-nin bəyannaməsində deyilir.

Göründüyü kimi, hər iki bəyannamə istər kitab timsalında, istərsə də əqli mülkiyyət obyektləri nümunələrində sərhədsiz dünya, qloballaşan bəşəriyyətdə ayrı-ayrı mədəniyyətlərin səsinin çatdırılmasını, onların unikallığını və müxtəlifliyini təsbit edir və əqli nəticələrə hörmət və ehtiramla yaşamanın prioritet məqsəd olduğunu irəli sürür.

Hörmətli dostlar!

Əqli mülkiyyət hüquqları və mədəni hüquqlar bir çərçivədədir. «İnsan hüquqları haqqında» Ümumi Bəyannaməyə (27 maddə) və həmçinin Beynəlxalq Billin «İqtisadi, sosial və mədəni hüquqlar haqqında» Pakta (15 maddə) əsasən, ƏM mədəni hüquqların tərkib hissəsidir. Mədəni hüquqlar isə mədəni müxtəlifliyi dəstəkləyir və inkişaf etdirir. Bununla da hər bir mədəni qrupun mədəni bərabər hüquqluğuna əsaslanaraq, multikultural siyasət

istər ayrılıqda ölkələrdə, istərsə də dünya miqyasında mədəni müxtəlifliyin qorunması və inkişafını nəzərdə tutur və eyni zamanda qarşılıqlı tanınma, tolerantlıq şərtləri ilə cəmiyyətin integrasiya axtarışını təsbit edir. Cəmiyyətin bunları dərk etməsi, öz növbəsində sosial sabillik, rifah və inkişafın dayanıqlılığını yaradır.

Beləliklə, multikultural siyasət fərdi kreativliyi (müəlliflik, patent hüququ) və qrup kreativliyini (folklor, ənənəvi biliklər) stimullaşdırır, inkişaf etdirir və qoruyub saxlayır. Xüsusi qeyd etmək istərdim ki, müasir multikultural cəmiyyətin formalaşmasına yönəldilən və Azərbaycan dövlətinin başçısının iradəsinə əsaslanan siyasi qərarlar və əsrlər boyu qaynaqlanan Azərbaycan xalqının tolerantlıq ənənəsi hazırda «multikulturalizmə alternativ yoxdur» durumuna gətirib.

Multikultural siyasət vasitəsilə dəstəklənən müəllif-hüquq sahəsi inkişaf edir və ən vacib beynəlxalq göstəricisinə əsasən, ölkənin müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlarına əsasən, kreativ sənayenin ÜDM-dəki payı 2003-cü il ildən 2014-cü ilədək manatla 13 dəfə artmışdır və hal-hazırda 5%-ə çataraq, inkişaf etmiş ölkələr səviyyəsindədir, halbuki 2003-cü ildə yalnız 2,1% təşkil edirdi. Azərbaycanın təqdim etdiyi rəqəmli hüquqların İnternetdə idarəçiliyi və yaradılan rəqəmli əsərlərin yerləşmə bazası dünya ekspertlərinin marağını kəsb edir, Azərbaycan ÜƏMT-nin rəhbər Koordinasiya Komitəsində təmsil olunur və Azərbaycanın nümayəndəsi ÜƏMT-nin «Müəlliflik hüququna dair» beynəlxalq müqaviləsinin Assambleyasının vitse-prezidenti seçilmişdir.

Hörmətli yığıncaq iştirakçıları!

Multikultural siyasət mədəni, o cümlədən ƏMN-in stimullaşdırılması və qorunması ilə yanaşı, cəmiyyətin davamlığı və sabilliyi nöqtəyi-nəzərindən əhalinin identikliyi indikatoru ilə sıx əlaqədədir.

Həqiqətən, hər bir fərd seçimi əsasında özünü müəyyən mədəni qrupa aid etmək hüququna malikdir və bununla da öz identikliyi (məxsusluğunu) istər etnik, dini, milli-vətəndaş və ya hansısa ayrı bir qrupda müəyyən edir, üstəlik identikliyin çoxsəviyyəli olması da mümkündür. Neqativ sxem əsasında qurulan identiklik digərlərinin qrupunu inkar edir, öz seçimini onlara qarşı qoyur, qalanlarına yadellilər münasibəti bəsləyir və adətən digərlərinin qrupuna qarşı aqressiv çıxış edir. Misal üçün erməniçilik öz identiklik qrupunu digərlərinə qarşı müxalif nöqteyi-nəzərindən təsəvvür edərək, «müstəsnalığını», «xüsusiyyətini» qabardaraq, nəticə etibarilə özünü «izolyasiya» edir və digərlərinə qarşı etnik təmizləməni tətbiq edir.

Müsbət sxem əsasında qurulan identiklik digərlərinə düşmən baxışı yox, əksinə qruplararası münasibətlərdə kompromis axtarışına, konsensusun tapılmasına yönəldilir. Və belə nümunə Azərbaycan xalqının tolerantlıq ənənələridir. Multikultural cəmiyyətdə pozitiv sxemi ilə qurulan identiklik qalib gəlir və getdikcə milli-vətəndaş identikliyi etnik (lokal) identikliyi üstələyir.

Dediklərimin illüstrasiyası Ümumdünya «World Values» elmi layihəsindəki rəqəmlərdir (YUNESKO). Layihəyə əsasən, dünyanın 76 ölkəsində yaşayan fərdlər seçim edərək, öz identikliyi (məxsusluğunu) icma, ölkə və dünya üzrə coğrafi qrupların birində müəyyənləşdirmişlər.

«İcma» dedikdə biz lokal, ərazi və ya mədəni məkana, «ölkə» dedikdə – milli və ya vətəndaş, «dünya» dedikdə isə bəşəriyyətə olan seçim məxsusluğunu nəzərdə tuturuq.

Güclü mərkəzdənqaçma qüvvələri olduğu halda identifiklik öncə lokal, sonra ölkə, əks halda – öncə ölkə, sonra lokal xarakter daşıyır.

Böyük sorğunun nəticələri göstərir ki, praktiki olaraq, 90% ölkələrdə külli identiklik baş tutur. Lakin hər bir ölkə üçün multikultural, mədəni müxtəlifliyi dəstəkləyən siyasət nöqtəyi-nəzərindən «icma – ölkə – dünya» sistemində nisbət vacib rol oynayır.

İdentikliklə bağlı sorğuya cəlb olunan bütün ölkələrdə orta rəqəmlər təxminən belədir:

- «icma»: 49,6%; «ölkə»: 41,5%; «dünya»: 8,7%.

Azərbaycanlıların multikultural, tolerant əlamətlərini təsdiqləyən dünya üzrə çox aşağı səviyyədə olan «icma» (24%) və çox yüksək olan «dünya» (21%) identikləridir. Bu tarazlaşmış göstəricilərlə yanaşı, mənzərəni tamamlayan yüksək «ölkə» identikliyidir (55%). Bu isə nə deməkdir? Ölkə, milli-vətəndaş identiklik icma, lokal, etnik identikliyi qat-qat üstələyir. Bununla yanaşı, hakimiyyətin düzgün seçilmiş ümumbəşəri siyasəti əhali tərəfindən dəstəklənərək, yüksək “dünya” məxsusluğu identikliyi formalaşdırır. Bir sözlə, “biz fəxr edirik ki, Azərbaycanlıyıq”. Müqayisə üçün qeyd edək ki, aşağı səviyyəli «icma» identikliyi nümayiş edən polietnik İsveçrə (38%), ABŞ (38%) və Kanadadır (39%). Ölkələrin yarısından çoxunun isə “dünya” identifikliyi 10%-ə qədərdir.

O ki qaldı Ermənistana, onun «icma» identifikliyi göstəricisi yüksək olaraq 38%-dir, «dünya» identifikliyi isə yalnız 11%-dir. Nəticələri çıxartmaq çətin deyil. Bu nəticələr təsadüfi deyil.

Ermənistan siyasətinin sütunlarında siyasi mifologiya, digər xalqların torpaqlarına və mədəni irsinə iddialar, etnik təmizləmə və ksenofobiya durur. Eyni zamanda erməniçilik tərəfindən millətin «əzabkeşliyi» təşviq olunaraq, onun «müstəsnalığı» və «xüsusi missiyası» təbliğ edilir.

Halbuki, YUNESKO-nun “Mədəni müxtəliflik üzrə Universal Bəyannaməsi”nə əsasən, hər bir mədəniyyət millətin həyat tərzində, “birgə yaşayış bacarığında” və ənənələrindədir.

Digərlərinin mədəni müxtəlifliyi inkar edildiyi monoetnik ölkədə nəticə kimi yeganə qalan etnosun mədəni müxtəlifliyi absurd dərəcədə şişirdilir və «mədəni relyativizm» bəhanəsi ilə, yəni yalnız erməniçilik prinsipləri əsasında dəyərləndirilməsi ilə insan haqlarının pozulması baş verir.

Bu cür xoşagəlməz hal o zaman yarana bilir ki, mədəni müxtəliflik relyativizmin sinonimi kimi işlənir. Bu isə, öz növbəsində mədəni müxtəliflik pərdəsi altında diskriminasiya, etnik təmizlənmə və digər nələyi siyasəti həyata keçirənlərin və ya insan haqlarını pozanların uydurmalarıdır.

Həmin yollarla Ermənistan rəhbərliyi özünə bəraət qazandırmaq istəyir.

Bəli, mədəni relyativizm hər bir mədəniyyəti universal meyarları əsasında deyil, yalnız onun öz prinsipləri əsasında dəyərləndirilməsini göstərir. Absurda çatdırılan mədəni relyativizm isə digər mədəniyyətlərə məhəl qoymur, digər millət və mədəniyyətlərə hədsiz neqativ münasibətlə səciyyələnir və burada multikulturalizmdən əsər-əlamət qalmır. Budur erməniçiliyin siyasəti.

Tolerantlığın özünəməxsus modelini yaradan Azərbaycana qarşı çıxan Ermənistan ərazi iddialarını «əsaslandırmaq» məqsədi ilə maddi və qeyri-maddi mədəni irsimizə təcavüz edir. Mənimsənilməyən, oğurluq yolu ilə «erməniləşdirilməyən» mədəni irsimiz, əqli mülkiyyətimiz xüsusi qəddarlıq və həyasızlıqla talan və məhv edilir.

1 mln. qaçqınlarımızın insan hüquqlarının pozulması ilə yanaşı, 13 dünya əhəmiyyətli, 292 milli əhəmiyyətli, 330 yerli əhəmiyyətli abidə dağıdılmış və ya istifadəyə yararsız vəziyyətə salınmış, 22 muzey (40 mindən artıq unikal sərvəti ilə), 927 kitabxana (4,6 mln. nüsxə kitab və qiymətsiz əlyazmalarla) məhv edilib.

Bu barbarizm və vandallığın kökü yuxarıda qeyd etdiyim səbəblərdən qaynaqlanır, multikulturalizm əvəzinə bir mədəniyyətin şişirdirmiş “müstəsnalığından” irəli gəlir, digərlərinin mədəni irsinə və əqli mülkiyyətinə oğurluq və düşmən baxışından yararlanır.

Hörmətli komfrans iştirakçıları!

Bu giriş sözümdən sonra mən geniş prezentasiya ilə çıxışımı davam edəcəyəm. Prezentasiyanın adı “Erməniçilik uydurmaları digər xalqların hüquqlarına xələl gətirir” və göstərməyə çalışacam ki, istər keçmişdə, istərsə də bu gün erməni uydurmaları digər xalqların və xüsusən Azərbaycan xalqının hüquqlarının pozulmasına əsaslanır, tarixinə və əqli mülkiyyətinə xələl gətirir.

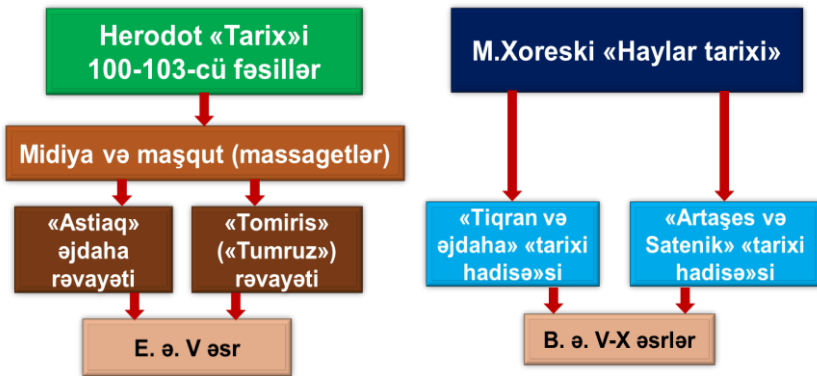
Odur ki, erməni yalanları və saxtakarlıqları ifşa olunub, olunur və olunacaq!

Bu gün diqqətinizi gülünc olan “dünyanın ilk ayaqqabısı – erməni çarıqları”, “erməni Santa-Klausu”, “erməni neandertal qadını”, “ermənilərin qurduğu Kiyev şəhəri” və digər absurdlar üzərinə cəlb etməyəcəyik. Erməni mifologemlərinin daha dərin qatları ilə tanış etmək fikrindəyik.

I. Erməni uydurmaları və saxtakarlıqları keçmişdə

1. M.Xorenskidən (“Hayların tarixi”) başlanan tarixi saxtakarlıq

Məşhur latın zərb-məsələsində deyilir ki, “Hər bir sonluq onun başlanğıcından asılıdır. Erməniçiliyin saxtakarlıqları da M.Xorenskidən başlanır”.

1.1. Həminin “xalqlar tarixinin atası” kimi tanıdığı Herodotun hələ b.e.ə V əsrdə tərtib etdiyi “Tarix”in 100-cü fəslindən 103-cü fəslinə qədər Midiyaya və massagetlərə həsr olunmuşdur və mütəxəssislərin etirafına görə, bu tarixi məlumatlar folklor nümunələri üzərində, yəni “Astiaq” və “Tomiris” rəvayətləri əsasında qurulmuşdur.

Erməni tarixinin atası kimi tanınan Moisey Xorenatsi min il ötəndən sonra V əsrdə özünün “Erməni tarix”ində elə həmin hadisələri başqa mənə verməklə təsvir edir və bunları hər şeydən əvvəl, erməni xalqının həyatında tarixi mərhələ və onun qonşu xalqlara qarşı qəhrəmanlıq qarşılıqlığı kimi təqdim edir. Süjet oxşarlığını və orijinaldan plagiatə yaxın forma mənimsənilməsi ilə

yanaşı, şərh olunan materialın yeni mahiyyəti üzə çıxacaqdır: guya söhbət Ermənistan tarixində baş vermiş hadisələrdən gedir. Astiaq haqqında süjet uydurulmuş hadisələrlə “tamamlanır” və erməni obrazları ilə təhrif edilir. Əjdaha ilə (Astiaqla) ya-naşı, buraya erməni çarı Tiqran və onun bacısı da “daxil edilmişdir”. Tomiris haqqında əfsanəyə münasibətdə də təxminən belə bir saxtakarlıq həyata keçirilir. Burada da türkdilli massagetlər başqa etnosla əvəz edilir, çar Kir isə erməni çarı Artaşeslə “dəyişdirilir” və s.

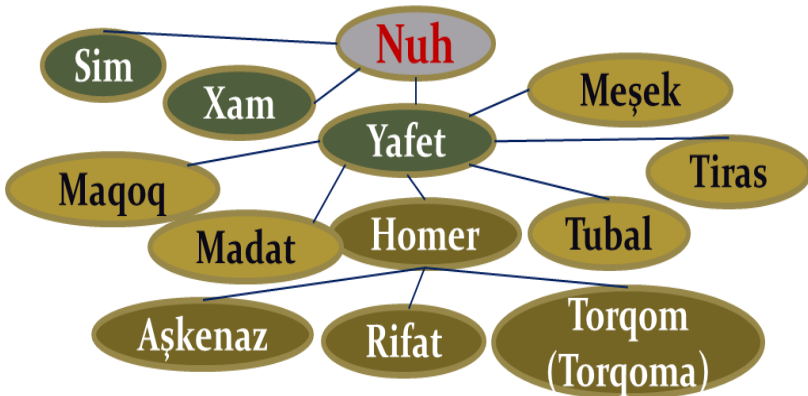
Nəticə: “Astiaq” əfsanəsi erməniləşdirilmiş variantla saxtalaşdırılır və mövcud olmayan “Tiqran və Əjdaha” adlı əfsanə yaradılır. Elə bu cür də “Tomiris” əfsanəsi “Artaşes və Satenik” əfsanəsi ilə dəyişdirilir və bununla məşhur “Tomiris” tarixi adı unudulmağa məruz qalır və Ermənistanın hərbi gücü şişirdilir, ən başlıcası isə yalan və təhrif yolu ilə mövcud olmayan əfsanələr “yaradılır”.

1.2. Ermənistan EA-nın Ədəbiyyat İnstitutu tərəfindən hazırlanmış və 1986-cı ildə “Sovetakan Qrox” nəşriyyatında çapdan çıxmış “Ermənistanın orta əsrlər ədəbiyyatı” kitabında yazılır: “tarixi həqiqət axtarışında vətəndaşlıq cəsarəti və sağlam düşüncə göstərərək, müəllif [Xorenatsi] İncilin nüfuzunu belə möhkəm saymır. Erməni tarixinin qədim dövrü nə qədər dərinədən və diqqətlə öyrənilirsə, bir o qədər də “erməni tarixinin atası”nın elmi düzgünlüyünü təsdiq edən faktlar üzə çıxır”. Sonra: “Xalq fantaziyasının ən qiymətli incilərinin”, qədim erməni folkloru əsərlərinin, daha doğrusu, “Tiqran və Əjdaha” haqqında və “Artaşes və Satenik” əfsanələrinin Xorenatsinin bacarıqla oraya daxil etməsi bu hekayəyə təkrar olunmaz gözəllik və özünə-məxsus səciyyəvi xüsusiyyət verir”.

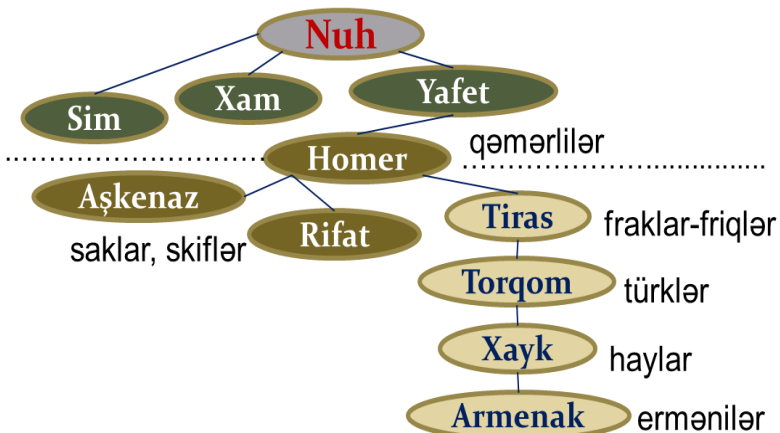
2. M.Xorenskinin “Hayların tarixi”ndə “qurduğu” İncilin erməni variantı və fırıldaqların məkrli niyyəti

2.1. İncildəki “Xalqlar cədvəli” (soykökü) belə təsvir olunur:

Xalqlar cədvəli (İncil)

Xorenskinin İncildəki «dəyişiklikləri və əlavələri»

2.2. Dəyişiklik-fırıldaqların mahiyyəti aşağıdakılardan ibarətdir:

a) İncildə Torqomun nəslinin göstərilməməsindən istifadə edərək, Hayk və Armenak fantomları (mifik personajlar) yaradılır;

b) Torqom (Homerin oğlu) Homerin nəvəsinə çevrilir, çünki Tiras (İafetin oğlu olduğu halda) Homerin oğluna, yəni qardaşının oğluna, Yafətin nəvəsi kimi göstərilir.

2.3. Fırıldaqların məqsədi nədən ibarətdir?

- a) Fantomlar Hayk və Armenak vasitəsilə Hay-Armen varisliyini göstərmək, yəni ermənilər hayların törəmələridir və bununla hayların “ermənilər” adlandırılmasına əsasın olduğunu göstərmək;
- b) İncilin nüfuzundan istifadə edərək, Tirasın (friqlər nəslinin) Homerin (qəmərli nəsli) oğlu kimi qohumluq yaratmaq və bununla Balkanlardan Kiçik Asiya ərazisinə birgə gəlmələrini təsdiqləmək;
- c) Tirasın Aşkenaz (saklar nəsli) ilə qardaş olması vasitəsilə hayların uydurulmuş ilk Skaordi (sak nəsli) çarına bəraət qazandırmaq (M.Xorenski) və tarixçi Koryunun (V əsr) hayların “askanazean” (Askenaz boyundan) olmasını təsdiqləməyə çalışmaq;
- d) friqlərlə qohumluğu saxlamaqla, sakların və türklərin kökü (Torqom) ilə qohumluq yaratmaq (Kiçik Ərsaklar – Arşakunilər Aqafangelin (III-IV əsr) göstərişinə əsasən Arşakunilər Torqom kökündən idilər).

3. İkin fırlıdaqların və saxtalaşmaların əsas nəticələri

3.1. Qədim Xattlardan gələn coğrafi termin (toponim) və ya xoronim “Armi”, Herodot vaxtında Arman / Ermən / Arminiya / Ermeniya ərazi inzibati bölgü mənasında işlənmiş, xristianlıq dövründə Arman / Ermen / Ermeni ərazidə yaşayan xalqların Qriqorian konfessional toplusu mənasını daşıyıb və orta əsrlərdə haylar tərəfindən etnonim kimi mənimsənilib.

3.2. Şərqi Anadoluda yerləşən Ərminiyyə ərazisi qədim zamanlardan başlayaraq, bir sıra avtohton etnosların yaşayış məkanı olmuş (xatti, xettlər, xurritlər, alarodi-urartular, sonradan qəmərililər və saklar və digər turan mənşəli xalqlar), haylar isə bu əraziyə gəldiyi andan başlayaraq, heç zaman buradakı xalqlar toplusunun çoxluğunu təşkil etməmişlər və kiçik koloniya şəklində yaşamışlar.

3.3. Haylar Ərminiyyə ərazisinə gəldikdən öncə semit olan və əcdadlarını Aram adlandıran arameylərin güclü təsiri altında toplu kimi formalaşıblar.

3.4. Haylar orta əsrlərdə “ermənilər” etnonimini mənimsəməklə bir neçə məqsəd güdmüşlər: uydurma “Ermənilər” adı altında avtohton xalqların ərazilərini özünüküləşdirmək, onların tarixini “Haylar tarixinə” çevirmək, VI əsrdə Yustinianın inzibati islahatı ilə bağlı özlərinə legitimlik qazanmaq və həmin zamanlardan işlənən “Armeniyanı” terminini çağdaş Hay-ermənilərə aid etmək.

3.5. Hayların “ermənilər” etnoniminin əldə edilməsi saxtakarlıq fəaliyyəti ilə yanaşı, Ərminiyyədə yaşayan polietnik massivin əksər nümayəndələrinin dini (xristianlıqdan islama keçməsi) mövqelərinin dəyişməsi ilə bağlıdır.

3.6. Sitatlar:

- İ.Dyakonov (tanınmış tarixçi-alim): *“Haylar özlərini heç zaman “armenlər” adlandırmamışlar”*.

- İ.Şopen (fransız mənşəli rus alimi): *“Ermənilərin və hayların mənşəyi fərqlidir. Ermənilər pelasqlardan (qədim ionlar, sonrakı etrusklar), haylar isə semitdilər... Ermənilər parfiyalılara etnik yaxındılar (ərsaklar, saklar)”. ...“Alimlərə aydın olmayan səbəblərə görə hayları və onların vətəni Hayastanı Ermənilərlə və Ərməniyyə ilə qarışdırırlar. Erməni şimaldan gələn, Yafət soyundan olan (madiylər, aşkenazlar, qəmərliilər, torklar və s.), Hayk cənubdan gələn, Sim soyludur”. ...“Haykın törəmələri “Armen”, “Somex” adlarını tanımaq istəmirlər... Bu xalqın ədəbiyyatı yalnız Haykanlar adından yazılıb və heç bir izahı yoxdur ki, hansı səbəbdən bugünkü ermənişünas alimlər Hayların və Hayastanın adlarını “Armen” və “Armeniya” kimi tərcümə edirlər”*.

- N.Adonts (məşhur erməni tarixçisi, “Ermənistan Yustinian dövründə”): *“Erməni milləti müxtəlif qəbilə, hətta irqi elementlərdən formalaşib”*.

- N.Emin (erməni müəllifi və tərcüməçisi): *“...Haykanlar ermənilər deyil və tamam ayrı mənşəli xalqdır”*.

- İ.Şopen hesab edirdi ki, müasir hay-ermənilər, *“ermənilərin, parfların, hayların və yəhudilərin qarışığından əmələ gələn, öz mənsubiyyətini və doğma adını unutmuş xalqdır”*.

4. İncil Araratı və “Nuhun yeri” haqqında hay-erməni saxtalaşmaları

4.1. Hay-erməni müasir baxışlara əsasən, Ararat / Ağrı dağı / Masis dağı Nuh peyğəmbərin gəmisinin lövbər yeri (İncildə “r-r-t” – Ararat dağları kimi verilir) və bununla əslində Cənubi Qafqaza miqrasiya etmiş haylar Peyğəmbər davamçıları kimi təqdim edilir və “gəminin hansısa taxtasını but” olaraq saxlayırlar. Bu mövqeyin əsasını və düşünülmüş halda İncil Araratının yerinin bugünkü Eçmiədzin yaxınlığında qarışdırılmasını qədim erməni salnaməçiləri qoymuşlar (Aqafangel, Sebeos, Ananiy Şirakatsi və s.). Yalnız erməni tarixçisi Favstos Buzandın (əslində Bizanslı Favst) məlumatına görə, parfiyalı Anakın oğlu Suren (sonra Qriqori adını qəbul etmiş) ilk erməni kilsəsini Taronda, yəni Van gölünün cənub-qərbində qurmuş və burada erməni kilsəsinin ilk fədailəri Qayane və Ripsimenin məzarları yerləşir. Bu torpaq Korduk – Korduena adlanır və Kardux dağları ətrafındadır və buralarda İncil Araratı yerləşir (Türkiyədə indiki Cudi dağı). Bizanslı Favst göstərirdi ki, Tarondakı ilk erməni kilsəsi Aştişatda, yəni müasir Türkiyənin Müş vilayəti ərazisində yerləşirdi.

Odur ki, İncil Araratın düzgün coğrafi yerləşməsi və bununla erməniçilik tərəfindən aparılan saxtakarlıqlar digər saxtalaşdırılan məsələ ilə - ilk erməni kilsəsinin indiki Eçmiədzin (Vaqarşapat), indiki Ermənistan, yoxsa Van gölünün ətrafında yerləşməsi ilə sıx bağlıdır və nəticə etibarilə Ararat (Ayrarat) vilayətinin coğrafi yerləşdirilməsinə gətirib çıxarır [Bir vacib qeyd ondan ibarətdir ki, Taron qavarı (inzibati vahidi) hun, turanlı kökündən çıxan Mamiqunların (Mamikonyanlar) xanədanı (nəsillik torpaqlarında idi)].

4.2. Beləliklə, İncil ənənəsi, müqəddəs Quran, orta əsrlərin ərəb tarixçiləri, antik tarixçilər Beroz, Al.Poliqistor, N.Damaskin, İ.Flaviy, Evs. Kesarinski və hətta erməni “tarixçisi” F.Buzand (əslində “Hayların tarixi”nin müəllifi Bizanslı Favst) İncil Araratı və ermənilərin ilk kilsəsini “Hay kilsələrinin anası” (Eçmiədzini) Kiçik Asiyada, Kordukda (Korduenada) yerləşdirməsinə baxmayaraq, XIV-XV əsrlərin Avropa səyyahları (Vilyam Rebruk, Marko Polo, Adam Oleari) saxtalaşmış (Cənubi Qafqazda) olan yerə müraciət edirlər.

4.3. Üstəlik, xüsusi araşdırmalarda tanınmış alim-mütəxəssislər A.Y.Qarkavi («О первоначальном обиталище семитов, индоевропейцев и хамитов», Санкт-Петербург, Имп. АН, 1872), akademik A.P.Novoseltsev («О местонахождении библейской горы Арарат») və məşhur alim Devid Roll («Утраченный завет», М., «Эксмо», 2005) dəqiq sübutlarla İncil Araratı Ararat / Masis / Ağrı dağı kimi deyil, Korduen dağlarında göstərmişlər.

- A.P.Novoseltsev: «...heç bir yerdə və heç zaman qədim erməni ədəbiyyatında Masis dağı İncil Araratı ilə uyğunlaşmamışdı. Əksinə İncilin Septuaqinta mətnindən tərcümə edən qədim erməni tərcüməçiləri (özü də suriyani tərcümə və qədim yəhudi orijinal ilə tanış olanlar) İncil Araratını Masis ilə bir yerə gətirmirdilər».

- A.P.Novoseltsev xüsusi vurğulayırdı ki, «İncildə hansısa bir dağ yox, «Ararat dağları» göstərilir, bu isə dağlıq ölkə Urartu deməkdir», Assuriyanın qonşusu və rəqibi Urartu ölkəsidir. Üstəlik, «Ölü dənizin sahillərində tapılan əlyazmada «Ararat» sözünün yerinə «Urarat» işlədilir».

Beləliklə, «Urarat / Ararat» adı assirilərin dövründə Van ətrafında olan dağlıq hissəyə bütövlükdə şamil

edilirdi və bu dağlıq hissəyə sonradan Erməni dağlığı adı verilmişdi.

- Devid Roll: «Nuh gəmisinin əsl dayanacaq yeri Kürdüstan dağlarında, hündürlüyü 2000 metrlik Cudi-Dağ və ya Gebel-Cudi ətəklərindədir» - qeyd edərək, bununla aşağıdakı arqumentləri gətirir:

a) «Ararat dağları» çoxluq mənasında verilir, Ararat isə Urartu çarlığının adıdır;

b) Antik, erkən xristian, yəhudi və ərəb mənbələri Kürdüstandakı (qədim adı Korduena) Cudi-Dağ adını çəkirlər (Mosuldan 120 km şimalda və Nusaybindən 100 km şərqdə);

c) İlk xristianlar məhz burada monastrlar tikirdilər;

d) Yalnız bu dağlarda bitum mövcuddur və yerli əhali bitum tikələrini taparaq talisman (tilsim) kimi qoruyub saxlayırlar;

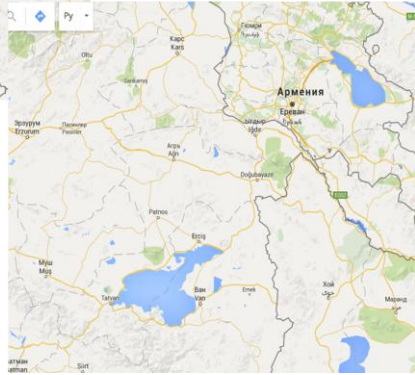
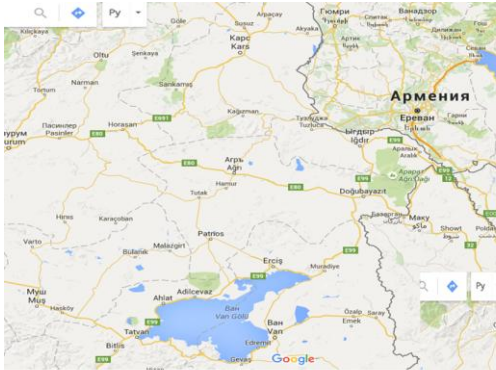
e) Yəhudi rəvayətinə əsasən, Assuriya çarı Sennaxerib (705-681 b.e.ə.) Zaqros dağlarındakı uğurlu kampaniyadan sonra gəminin qalıqlarını yığıb özündə saxlayır və «büt kimi ona təpinirdi».

i) Hətta bu gün də müsəlman, xristian və yezid icmalarının yerli əhalisi hər il sentyabrın 14-də Cudi dağına qalxaraq, Nuh peyğəmbərə qurbanlarını gətirirlər.

4.4. Bəs müasir erməni tarixçiləri bu müqəddəs yerin tranzit edilməsi saxtakarlığını qüvvədə saxlamaq üçün hansı addımlar atırlar?

Təbii olaraq bu məqsədlə yeni saxtakarlıq işlənilir.

Birincisi, nəzərə almalıyıq ki, Avropa tarixşünaslığında indiki «Erməni dağlığı» ərazisi ümumi adla – Tavr dağlıq massivi adlanırdı və Qafqazdan kənarda Kiçik Asiyanın cənub hissəsində Van gölünün yanında yerləşdirilirdi. «Erməni dağlığı» adı hayların təsiri altında olan alman geoloqu Q.Abixin «kəşfidir».

İkincisi, «Erməni dağlığı» ermənilərin saxtalaşmış xəritələrində addım-addım cənubdan şimala doğru mərkəli məqsədlərə görə «sürüşdürülürdü» ki, Cənubi Qafqaz ərazisinə çatdırıla bilsin (deyilənləri yoxlamaq üçün Brokqauz-Yefronun xəritələrinə, məşhur alim E.Reklyu xəritələrinə və İ.Dyakonovun «Qədim Yaxın Şərq» xəritələrinə baxmaq kifayətdir). Saxtakarlığın əsas məqsədi keçmişdəki Ararat (Ayrarat) vilayətini müasir Ararat vadisi ətrafına gətirmək idi və bu saxtakarlıq sonrakı dəyişikliklər vasitəsilə «Erməni coğrafiyası»nda (müəllifliyi M.Xorenski, ya da Sebeos) öz əksini tapmış olur.

Belə ki, erməni tarixçisi S.Yeremyanın xəritəsində bu dağlıq hissə Van gölündən qat-qat şimala yönəldilir, çünki erməni tarixçilərinin mövqeyinə görə Ararat vadisi və

Ararat dağı hardasa “Erməni dağlığı”nın mərkəzində yerləşməlidir. Ancaq buna nail olmurlar, hətta belə şimal sürüşmədə Ararat dağı mərkəzə yox, şimal-şərq hissəyə düşür. Lakin saxtakarlıq bununla bitmir.

Üçüncüsü, saxtakarlığın əsas məqsədi F.Buzand (Bizanslı Favst) göstərən Ayrarat ölkəsini və Korduk qavarında yerləşən Ararat dağına (Van gölünün cənubu) şimal istiqamətinə elə sürüşdürmək ki, onlar bugünkü Ararat ərazisi ilə birləşsin, yeni Cənubi Qafqaza keçərək, indiki Ermənistan respublikası ərazisi ilə uyğunlaşsın. Buna nail olmaq üçün növbəti tarixi saxtakarlıq və uydurma lazım idi.

Dördüncüsü, süni surətdə (F.Buqadatsi və qədim Roma tarixçilərinin qeyd etdiyi) nisbətən kiçik ərazi vahidi Ayrarat qavarı (rayon, vilayət) daha böyük vahidə – Ayrarat diyarına çevrilir və şimala sürüşdürülərək, tarixi saxtakarlığa nail olunur.

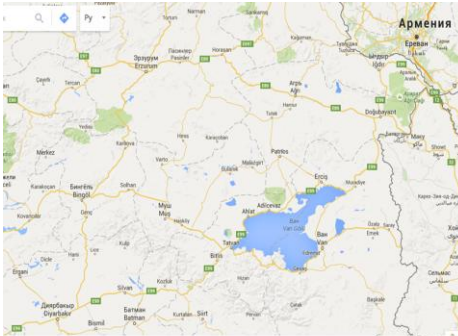
Saxtalaşdırmanın «nəticələri».

- Artıq Cənubi Qafqaz torpaqları erməni-hayların tarixi vətəninə, haylar isə bu torpaqların avtohtonuna çevrilir;

- Saxta torpaqlar «Şərqi Armeniya» adlandırılır və Sünik-Zəngəzur, Qarabağ, İrevan və Gəncə torpaqları bu sıraya daxil edilir;

- Eçmiədzin Van gölündəki əsl yerindən məhz Cənubi Qafqazda olan ilk, əsas erməni kilsəsi olur;

- Saxta erməni xalqının tarixlərində erməni «tarixçiləri» uydurma «Şərqi Armeniya» yazıları ilə yanaşı, «böyük ruhla» saxta tarixin «Eçmiədzin dövrü» haqqında uydurmalar qoşurlar və bununla Azərbaycanın İrevan, Zəngəzur, Gəncə və Qarabağ torpaqlarının tarixini öz adlarına çıxarırlar.

4.5. Bəs Ararat / Ağrı dağında Nuh gəmisinin izləri mövcuddurmu?

Bu məqsədlə Ararat / Ağrı dağını fəth etmiş məşhur Estoniya mənşəli rus alimi professor Con-Fridrix Parrota və bununla maraqlı şərhləri bizə təqdim etmiş (lakin çap olunmamış) tanınmış şəxsiyyət, yazıçı Rudolf İvanova müraciət edək [«Courney to Ararat» by d-r Friedrich Parrot, N-Y, Harper & Brothers, Publishers, 1846].

- X əsrə qədər M.Xorenskinin qeyd etdiyi Masis adlandırılan dağın, XVI əsrdə R.İvanovun göstərdiyi kimi, Ararat / Ağrı dağının İncildəki bəşəriyyətin xüsusi rolunu ermənilər biləndən sonra köhnə Masis adından imtina edərək, mənimsənilmiş Ağrı dağının / Araratın «istifadəsi»nə başladılar.

- Məqsədlərinə nail olmaq üçün erməni keşişləri bu dağın «paklığını» saxlamaq şüarı ilə xüsusi dini ehkam irəli sürdülər: «heç kəs bu dağı fəth edə bilməz» və bunu hay-armen millətinin müqəddəs yerə «xüsusi yaxınlığı» ilə, hətta məhz erməni-hayların əcdadlarının Nuh gəmisindən çıxmağı ilə izah edirdilər;

- Bütün dünyaya hayların yeritdiyi elmdən uzaq olan doğmatlarının mahiyyəti o idi ki, Ağrı dağın təpəsindən Nuh gəmisinin qalıqları hələ də mövcuddur və heç kəsə bunlar ilə təmasda olmağa icazə yoxdur;

- Ancaq digərlərinin bir sıra müvəffəqiyyətsiz təşəbbüslərinə baxmayaraq, 27 sentyabr 1829-cu ildə Ağrı dağa qalxan ilk ekspedisiyaya professor C.F.Parrotun rəhbərliyi ilə həyata keçirilib (onun yoldaşları iki nəfər yaxınlığında yerləşən erməni-hay Axuri kəndi sakini və iki nəfər 41 yeger alayın əsgərləri olub);

- Məkrli niyyətlərinə sadıq qalan haylar prof. Parrota qarşı çirkin kampaniya apararaq, erməni kənd sakinlərini and içdirərək təpəyə qalxmaqdan imtina etdirir və bununla da məşhur alimi yalançı və fırıldaqcı kimi dünyaya təqdim etdilər.

- Lakin həqiqət gec-tez öz yerini tutdu, üstəlik and içməklə yalan ifadə verən sakinlərin yaşadığı Axuri kəndi 20 verst aralıda olan dağdan tökülən qaya və buz altında məhv oldu. R.İvanovun yazdığı kimi, bu tanrının cəzası idi.

II. Çağdaş erməni uydurmaları və saxtakarlıqları keçmişdəki yalanlardan bəhrələnməyi davam etdirməkdədir

1. Tarixi vətən və əcdad saxta axtarışları davam edir (ermənilər haylardır, yoxsa aramelərdir) – (birinci hissə)

1.1. 21 aprel 2015-ci ildə kitabça qismində çap olunan «Öz-özünü təkzib edən «erməniçiliyin müəllif hüququ» adı altında səsləndirdiyimiz prezentasiyada əcdad və tarixi vətən axtarışları ilə bağlı bir neçə saxtalaşmalar haqqında məlumat vermişdik və hazırda «ermənilərin yeni axtarışları» üzərində dayanmaq fikrindəyik.

Bəllidir ki, çoxlu saxtakarlıqların kökü M.Xorenskidən gəlir və növbəti saxtakarlığı yararlandırır, məhz bu ən məşhur hay tarixçisi əcdadlarının mifik obrazlarını yaradaraq, bir neçə eponimləri – Aramaneak, Aramais, Aram, Hayk saxtalaşmış İncilə daxil etmişdir. Məhz bu tarixçi qeyd etmişdir ki, hayların ölkəsini müxtəlif xalqlar Aramın adı ilə bağlayır, necə ki, yunanlar – «armen», farslar və suriyalılar «armenik» deyirlər (kitab 1, fəsil 12). Məhz bu tarixçi uydurma Aramdan ağzıdolmuş danışaraq, onun hay xalqı və vətən naminə qəhrəmanlıq hərəkətləri haqqında bəhs edirdi. Bununla yanaşı, hayların epik hekayələrində Aram erməni-hay xalqının istər başçısı, istərsə də eponimi kimi çıxış edir.

1.2. Lakin tarixdən bəllidir ki, Aram məşhur semit xalqının – arameylərin soy başçısıdır. Arameylərin dili Yaxın Şərq və Mesopotamiya xalqlarının ünsiyyət dili idi, aramey dilində İncilin qədim və yeni kitabları yazılmışdır.

1.3. **Sual yaranır:** Haylar hind-avropa mənşəli olduqda nə cür sami-arameyli ola bilərlər? Bir tərəfdən

onların hay olması və qondarma mifik Aramdan gəlməsi Armanu ölkəsi haqqında Akkad çarı Naramsinin ilkin məlumatında III minilliyin ikinci yarısı ilə bağlıdır və bununla da hay millətinin qədimliyi irəli sürülür. Digər tərəfdən haylardan qat-qat məşhur olan və həqiqi olaraq soykökünü Aramdan götürən arameylər yalnız e.ə. XII əsrdə tarixi səhnədə əmələ gəlmişdir.

Deməli, problem bundan ibarətdir: hayların mifik Aramla uydurulmuş qədim tarixini də saxlamaq və bununla yanaşı, arameylərin məşhur tarixindən və əslən əcdadları Aramdan bəhrələnmək! (bir sözlə, «nə şiş yanar, nə kabab»). Müasir erməni tarixinin saxtakarlarının bu problemin «həllini» öyrənmək üçün N.Mkrtyçyanın «Семитские языки и армянский» (Yerevan, 2005) kitabına müraciət edək.

1.4. Müəllif Mkrtyçyan yazır ki, epitet «aramaznean» (Aram soyundan) və «xaykaznean» (Xayk soyundan) bərabərgüclü olduğundan M.Xorenski tərəfindən hay etnosu haqqında yazdıqlarında və müəyyən edilməsində istifadə olunur [Yeri gəlmişkən, tarixçi Koryun (V əsr) hayları «askanazean» (Askanaz / Askuz / Aşquz soyundan), yəni saklar / qəmərliyə kimi, tarixçi Gevond isə «torqomian» (Torqom soyundan), yəni türklər kimi təqdim edir].

Hayların aramey məxsusluğunun isbatı üçün aşağıdakı dəlillər istifadə olunur:

- Qədim erməni-hay epik yazılarında, o cümlədən əsas epos olan «David Sasunlu»da bütün personajlar ya sami adlardan, ya da sami komponentlərdən ibarətdir [burada mənimsənilmiş türk mənşəli adlar da sami adları kimi gedir];

- “Erməni dağlığı” arealında Fərat və Dəclə çayları hövzəsində çoxlu sami toponimlərinə rast gəlinir;

- Arameylərin dili e.ə. VIII-VII əsrlərdə akkad dilini sıxışdıraraq əsas ünsiyyət dilinə çevrilib, o cümlədən Erməni dağlığının cənub və cənub-qərb hissələrində işlədilib;

- Armeniyada dəftərxana və saray yazıları aramey dilində idi (10 abidədən çox tapılmışdı);

- Ön Asiyada «lingua franca»ya çevrilən aramey dili (e.ə. VIII-VII ə.) Mesopotamiyanın və Cənubi Qafqazın (Ərminiyyə, Gürcüstan) rəsmi dili idi.

Sitat (Mkrtyçyan) «ermənilərin (oxu hayların) və arameylərin yaxınlığı elə dərəcədə idi ki, onlar arasındakı bütün fərqlər ərimişdi..., arameylər ermənilərlə (oxu haylarla) əriyib qarışır...», yəni «armənilər (oxu haylar) arameyləşmiş, arameylilər isə erməniləşmiş (oxu haylaşmış)». Bu səbəbdən ermənilər (haylar) özlərini gah «aramaznean», gah «aykaznean» adlandırırdı və bu «arameyləşmənin yalnız dil yox, etnik xarakter olmasının göstəricisidir». Odur ki, Vəkayasərsin tələbəsi Kirakos (XII əsr) «Zlatoustun şərhində yazır ki, «suriyalıların dili təhrif edilmişdir və bizim aramey və hay dilinə uyğun deyil».

1.5. Saxtakarlıq «nəticələri».

Beləliklə, ermənilər (haylar) arameylilərdir və bununla istər saxta erməni (hay) tarixindən, istərsə də aramey tarixindən istifadə edə bilərlər: haylar kimi e.ə. XXIII əsrin oğurlanmış Armanu adından və əcdadları Aram olan məşhur arameylərin adından çıxış etməyə «haqları çatır».

1.6. Bəs bu saxtalaşdırılmış «araşdırmanın» digər xüsusiyyətləri nədən ibarətdir?

- ilk növbədə odur ki, haylar ermənilər deyil və yalnız orta əsrlərdə bu etnonimi mənimsəmişlər;

- samilərlə (arameylərlə) qarışıqlıq ermənilərlə deyil, haylarla bəllidir (bax: N.Adontsın hayların etnos kimi

- heç təsadüfi deyil ki, Herodot erməniləri friqlərlə bağlayıb, Strabon (Poseydondan sonra) sami dünyasına daxil edirdi («ermənilər» adı altında iki etnos «armenilər» və «haylar» nəzərdə tutulurdu).

Рис. 65. Построение системы координат системы

2. Tarixi vətən və əcdad saxta axtarışları davam edir (ermənilər haylardır, bizanslılardır, yoxsa türklərdir) – (ikinci hissə)

2.1. Coğrafi termin (toponim) «Ərminiyyə»ni öncə inzibati vahid, sonra Qriqorian xristianların yaşayış arealı və nəhayət, «Armenilər» etnik anlayışına əvəzlənməsini istifadə edərək, müasir erməni tarixçiləri saxtalaşma yolu ilə «yeni tarix» yaratmaqdadırlar. Bu sıradan A.R.Ustyan («Политическая философия ареввизма», М., 2007) «maraqlı» uydurmalar nümayiş etdirir.

Birincisi, müəllifin yazdığına görə, yunan-roma imperiyası (Bizans) IV-VI əsrlərdə erməni-xalkidonist, yəni yunan-erməni (oxu hay-yunan) imperiyasına çevrilir və b.e. 500-ci illərdən başlayaraq, 1204-cü ilə qədər ermənilər (oxu haylar) ortodoksal (pravoslav) xristianlığın aparıcı qüvvəsi olmuşlar [Bununla belə, Ustyan Bizansın pravoslav təzavüzünə qarşı hay tarixçilərinə əsasən hay-qriqorianların müqavimət göstərməsi haqqında heç bir şərh verilmir].

İkincisi, xalkidonist haylar (yəni pravoslaviyanı qəbul edən haylar) Bizansın onlara münasibətdə biganəliyi və hay maraqlarına xidmət göstərməməsi, hətta onlara xəyanət etməsi nəticəsində kütləvi şəkildə islamı qəbul etməyə başladılar, yəni neofit-müsəlmanlara çevrildilər.

Üçüncüsü, Mazdakirt döyüşündən sonra (1071-ci il) dağılmış Bizans yerinə Kiçik Asiyada türklərin Səlcuq xaqanlığı və Sevastiyada Danışməndlər əmirliyinin yarandığını nəzərə alaraq, Ustyan saxtakarlığa yol verir və Məlik Qazi Danışməndin hay millətindən olduğunu göstərir (digərləri də, o cümlədən Fərat ətrafındakı əmir Boğusakı, Ərzincanın başçısını, Qaramanlıları və s. haylar kimi təsbit edir) [Halbuki adı çəkilənlər hay yox,

erməni soykökündən, yəni xristian-türklərdən və sonra müsəlman olanlardandır].

Dördüncüsü, saxtalaşmanın zirvə nöqtəsi isə Qaraqoyunlu və Ağqoyunlu qəbilələrinin əcdadlarını haylar kimi göstərməkdir. Ustyanın düşüncəsinə görə, Qaraqoyunların əcdadları Mamikonyanlardır, Ağqoyunların isə Baxlavlər (Paxlavuni) [K.İmanovun 2011-ci il tarixli prezentasiyası və broşür şəklində 2015-ci ildə çap edilmiş «Введение в историю армянских исторических фальсификаций» («Erməni tarixi uydurmalarının tarixinə giriş») Mamikonyanların və Baxlavlərin soykökü haqqında məlumat verilmişdir].

Sitatlar. Ustyən yazır ki, «Qriqor Magistros və Diyarbəkində məskən salan Baxlavlər (Paxlavuni), sonradan islamı qəbul edərək, Ağqoyunlu türkmən dövlətinin əsasını formalaşdırdılar, Mamikonyanlar isə digər türkmən dövlətinin – Qaraqoyunlunun əsasını qoydular. Qlobal masştablı «islam inqilabı» zamanı Qazan-xanın dövründə (1295-1304) bunlar erməni xristianlığı rədd edərək, tam şəkildə müsəlman oldular, həmin Qazan-xanın dövründə «Suren Baxlav» Ərsaklı (Arşakuni) qolundan gələn Bayandurlu bəylər erməni xristianlıqdan imtina edərək, süni islam qəbul etdilər».

Beşinci, saxtalaşmanın paradoksal nöqtəsi ondan ibarətdir ki, Ustyən tanınmış türk tarixçisi F.Kırzioğluya istinad edərək, düşünülmüş halda təhrifə yol verir (Kırzioğlu M.F. «Kars tarihi», İstanbul, 1953).

Ustyənın məqsədi ondan ibarətdir ki, böyük türk Ağqoyunlu və Qaraqoyunlu dövlətlərinin yaranması hay Paxlavuni və Mamiqunilərə borcludur.

Halbuki, Kırzioğlu Baxlavlərin Parfiyalı-Sak soykökündən gəlməsini, Mamiqunilərin isə hun-turanlı soyundan çıxmasını dəqiq sübutlarla isbat edə bilmişdi.

Ustyan üçün erməni olmaq birmənalı hay olmaq deməkdir: odur ki, aşağıdakı fikirlər vasitəsilə müəllif saxtakarlığını gücləndirməyə çalışır:

Sitat: «...Bayandurlu Uzun-Həsənin anası Sara-Xatun erməni qızı idi. Özü isə erməni-bizans Komnin soyunun nümayəndəsi ilə evlənmişdi. Trabzon imperatoru İoannın (1429-1460) qızı və son Trabzon imperatoru Davidin (1460-1461) qardaşı qızı Feodora onun arvadı idi. Parlaq İran Səvəfi sülaləsinin yaradıcısı Şah İsmayılın (1501-1524) anası isə Həlimə-bəyim həmin Feodoranın və Uzun-Həsənin qızı idi. Heç təəccüblü deyil ki, erməni xəttatlarının əksəriyyəti böyük simpatiya ilə Uzun-Həsən haqqında yazaraq, onun ermənilərə qarşı xeyrixah münasibətini qabardırdılar».

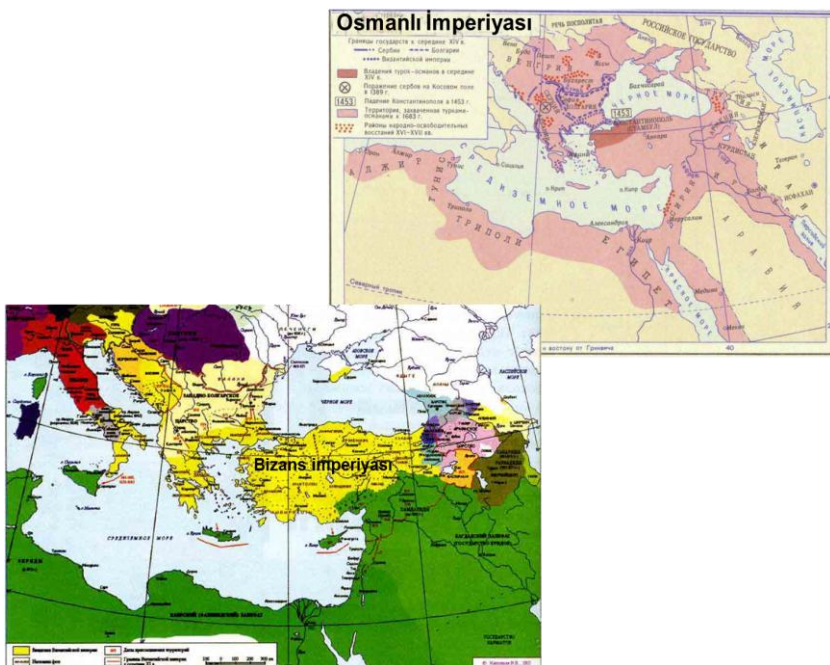
2.2. Ustyanın saxtalaşdırma pasajlarının mahiyyəti nədən ibarətdir?

Birincisi, istər Bizans imperiyasında, istərsə də Osmanlı imperiyasında həqiqətə uyğun olmayan erməni-hayların aparıcı mövqelərini və mühüm rolunu göstərmək cəhdi, onların uydurma ölkə sahibliyi simasında qeyd etmək üçün çalışdıqları: bu isə müəllifin qurduğu saxta arqumentlərə əsasən, təbii görünməlidir, çünki bu ərazilər ermənilərin (hayların) guya «tarixi torpaqlarıdır».

İkincisi, Osmanlı imperiyasında erməni (hay) hökmdarlığına son qoyulması, mladotürklərin hakimiyyətə gəlişi və onların başçılığı ilə 1915-1924-cü illərdəki «genosidi» idi və bu səbəb erməni-müsəlmanların siyasi üstünlüklərinə xətt çəkdi, Kiçik Asiyanı isə avtoxton xristian əhalisindən məhrum etdi.

Üçüncüsü, cərəyan edən hadisələr erməni (hay) millətinin dixotomiyasını (ikiliyini) göstərdi, bir tərəfdən **genotip** (bioloji komponent) özünü qoruyub saxladı, digər tərəfdən **fenotip** (türk dilinin istifadəsi və islam dininə keçməsi) çevik ola bildi.

Əsas nəticə: Kiçik Asiyadakı olaylar yunan-erməni / hay (xristian) hökmdarlığına qarşı olan erməni (hay)–türk (islam) inqilabı kimi qəbul edilməlidir.

III. Azərbaycan tarixinə təcavüz və onun saxtalaşdırılması

Ermənilərin (hayların) əqli və maddi-mədəni oğurluqları tarixi-coğrafi uydurmalarla, özlərinə yalançı tarix formalaşdırmaqla və əlbəttə ki, Azərbaycanın və bütövlükdə bölgənin tarixini təhrif etməklə həyata keçirilir.

1. Qafqaz albanlarına qarşı hay iddiaları (“Qafqaz Albaniyası yalnız Ermənistanın vilayəti olub”) – (birinci hissə)

1.1. 2008-ci ildə Ermənistan EA tərəfindən prof. Q.Svazyanın Qafqaz Albaniyasına aid yeni kitabı dərc edilib. Q.Svazyanın «araşdırmasında» köhnə saxta tezislərlə yanaşı, o cümlədən:

- «Albaniya – Ermənistanın şərq əyalətidir, Albaniyanın dövlətçiliyi heç zaman olmayıb».
- «Əgər Albaniya vardısı, onun əhalisi VII, ən gec isə XI əsrə qədər qriqorianlaşmış və erməniləşmişdir» və s. [Biz bunlara «Erməni yadelli nağılları», B., 2008 – kitabında cavab vermişik] «yeni» bir uydurma tezis işlənir.
- «Albanlar heç cür azərbaycanlıların əcdadları ola bilməz» [Əslində bu uydurma fikrə prof. Q.Qeybullayevin, Y.Mahmudovun, F.Məmmədovanın və d. Azərbaycan xalqının etnogenezi ilə bağlı kitablarında cavab çoxdan mövcuddur].

Biz isə bu gün növbəti erməni (hay) uydurmasına anası alban olan bizim məşhur həmyerlimiz Pavel Florenskinin yazdıqları vasitəsilə cavab vermək istəyirik.

1.3.

- ❖ **P.Florenskiy:** «Сапаровы были в числе нескольких армянских родов, относившихся к неоднородной и этнически плохо смешанной массе насельников Армении, к той ветви, которая самими армянами называется «албаной». Это ответвление древнейших насельников средиземноморского бассейна, так называемой средиземноморской расы. В качестве этнической подстилки эта раса легла в догомеровской Греции. В более чистом виде остатки ее дали древнейшие племена мидийцев и фригийцев. Углубляясь к северо-востоку, они частью смешались с окружающим приараратским населением, частью же сохранились тут этническими конкрециями. Одна из таких конкреций сохранилась до раннего средневековья у берегов озера Гокчи [Севан] и около этого времени, теснимая каким-то нашествием, продвинулась еще севернее, в нынешнюю Елизаветпольскую губернию [Гянджа]. Там образовалось пять самостоятельных областей или меликств, впоследствии подпавших вассальной зависимости Персии, затем Турции...».
- ❖ P.Florenskinin uşaqlarına göndərdiyi xatirələri müxtəlif vaxtlarda yazılan bir neçə kiçik hekayələrdən ibarətdir və gətirdiyimiz sitat onun anasının alban nəslilə bağlı ilkin, lakin dərin axtarış səylərini göstərir. «Albana» adlandırılan Ermən (hay yox!) boylarından çıxan, Aralıq dənizi irqindən olan, Homerdən

öncəki Yunanıstan əhalisinin alt qatı kimi etnik formalaşmasında iştirak edən və qədim midiyalılar və friqlərin qəbilələrinin əsasında duran bir etnos kimi təsəvvür edir. Sonradan isə Göyçə qolu ətrafında məskunlaşmış və nəhayət, Gəncə quberniyasına keçmişlər.

- ❖ P.Florenski xüsusi qeyd edir ki, onun anası nəinki erməni kilsəsindən qaçırdı, hətta ermənicə danışmaq istəmirdi, bir sözlə, erməniliyini (haylığını) qəbul etmirdi [O zaman Alban kilsəsi artıq ləğv olunaraq, Erməni kilsəsinin tabeliyinə verilmişdi].
- ❖ P.Florenski tarixi araşdırmalarını, xüsusən anasının soykökü haqqında dərinləşdirərək, son yazılarının birində aşağıdakı qərara gəlir: «Карабахские армяне – собственно, не армяне, а особое племя ...: в древности они назывались албанцами, а армяне зовут их ахаване». «Они жили первоначально около озера Гокчи. Теснимые с юга, они переселились в Карабах, вместе с князьками своими, носившими родовое имя Бегляровых, по имени своего легендарного предка Беглара. Но и в Карабахе они держались замкнуто, не смешиваясь с окружающим населением... Карабахские армяне сохранили особое наречие и особые нравы. Титул меликов Бегляровы получили от турецкого правительства».
- ❖ Əlimizdə olan bu əsər nadir bir sübutdur. Qarabağ erməniləri ermənilər (haylar) deyillər, bunlar qədimdə alban, ermənilər isə axavan [aqvan] adlandırılan xüsusi qəbilədir.

- ❖ P.Florenski Saparovlar alban nəslinin soyadının etimologiyasını da verir: gürcülərdə «sapari» rusca «şit», «preqrada» deməkdir [Əslində bu söz gürcü dilinə türklərdən gəlib, çünki türk sözü «sipər» həmin mənanı daşıyır].
- ❖ Bəllidir ki, türklərlə yanaşı, alban etnosu Azərbaycan xalqının əcdadlarıdır və Azərbaycanda islam qəbul olunduqdan sonra albanların böyük hissəsi xristianlıqdan imtina edərək, müsəlman oldular. Hətta XIX əsrdə də alban kilsəsi ləğv olunduqdan sonra xristian-qriqorian qalıqları olan albanların bir qismi islamı qəbul etdilər. Bu sırada Saparovların bir hissəsi bugünkü Səfərovlar soyadı ilə tanınan azərbaycanlılardır.
- ❖ **Diqqət!** Az sonra albanların mənşəyi haqqında qısaca da olsa məlumat veriləcək və P.Florenskinin yazdıqları ilə müqayisə imkanı yaradılacaq [Bax: K.İmanov «Хатты Малой Азии и Кавказская Албания »].
- ❖ **Nəticə.** Ana tərəfdən alban mənşəli məşhur alim P.Florenskinin yazdıqları Svazyan və onun kimi saxtakarların albanlar və Albaniya haqqında uydurmalarını darmadağın edir.

2. Qafqaz albanlarına qarşı hay iddiaları (“Qafqaz Albaniyasının Azərbaycana aidiyyəti yoxdur”) – (ikinci hissə)

2.1. Son zamanlar Azərbaycana qarşı müxtəlif uydurmalar və yalanlarla «fəal» çıxış edən erməni apoloqentlərinin sırasına Ruben Qaliçyan daxil olub, Təbriz şəhərində anadan olmuş həmin erməni kartografi, hazırda Ermənistan EA-nın fəxri doktorudur, böhtan və saxtakarlıqla dolu bir neçə kitabını ingilis dilində (rus dilinə tərcüməsi də var) yazıb; bunlardan sonuncuları «Мифологизация истории» («Tarixin mifləşdirilməsi»), 2009-cu il və «Азербайджанские историко-географические фальсификации» («Azərbaycan tarixi-coğrafi saxtakarlıqları»), 2013-cü il.

2.2. Bu «nəşrlərin» əsas məqsədi ənənəvi qalsa da («Azərbaycanın qədim tarixi yoxdur, hətta XX əsrdən başlanır, halbuki Ermənistan tarixi 2000 illə ölçülür») «dəlillər» sırasına bir neçə yeni element, xüsusən DNK-analizini daxil etdirir.

Qısaca olaraq, Qaliçyanın aşağıdakı iki iddialarına qarşı mövqeyimizi bildirəcəyik:

- ✓ «Qafqaz albanlarının və Albaniyanın heç bir aidiyyəti azərbaycanlılara və Azərbaycana yoxdur» və azərbaycanlılar «...çalışırlar ki, dünya elmi birliyi Asiyadan və Altaydan gələn bu mərkəzi asiyalı qəbilələrinin Qafqaz avtohtonları olması absurd faktını qəbul etsin».
- ✓ «Genetik analiz göstərib ki, 20-25% Sünik və Qarabağ ermənilərində qədim genlərə [qədim Y-xromosomlar] rast gəlinir» və «bunlar ən azı 40 min il bundan öncə (paleolit dövründən başlayaraq) bu ərazilərdə ermənilərin əcdadlarının yaşayış məskəni olması deməkdir».

2.3. Qaliçyanın bu iki iddiasına cavab vermədən öncə bir məsələyə aydınlıq gətirək: Qafqaz albanları kimdir və onların əcdadları haradan gələrək, Azərbaycan ərazisində məskunlaşmışdır?

- 2014-cü ildə «Qafqaz Albaniyasının tarixi və mədəni irsi insan hüquqları kontekstində» beynəlxalq konfransında (sonralar «Qafqaz Albaniyası və Kiçik Asiya xatları» adlı kitab şəklində nəşr olunub) albanistikada ilk dəfə olaraq, biz albanların xatt kökünü göstərməyə çalışmışıq.
- M.Kaqankatuklu «Alban tarixi»ndə yazır: «...bunlardan Yafet oğulları kitiylərdən ayrılıb, bütperəst adalara kipriotlar getmişlər, şimal ölkələrdə yaşayanlar kittiylərin soyköklüləridir və bunlardan aluanlar [aqvanlar, albanlar] əmələ gəlib» (kitab 1, fəsil 2) [Bir neçə nəşrlərin tərcüməsində «kittiylər», «keturilər» və ya «ketariylər» kimi verilir].
- M.Kaqankatuklunun həmin abzası albanların soykökünü müəyyən edən açıqdır, lakin albanistikada bu məsələ diqqətdən kənarda qalıb, ya da bu fikri müəyyənləşdirən araşdırıcılıq, məsələn, prof. Q.Qeybullayev qeyd etmişdir ki, «bu sözlərdə çoxlu anlaşılmazlıqlar mövcuddur» (Q.A.Qeybullayev «К этногенезу азербайджанцев», В., «Elm», 1996).
- O da nəzərə alınmalıdır ki, «albanlar» yalnız ümumiləşdirici etnonim deyil, Qavqamel döyüşündən (e.ə. IV ə.) başlayaraq, konkret qəbilənin soyadı kimi bəllidir.

- Sxemdən göründüyü kimi, birbaşa kittiyələrin identifikasiyası (müəyyən edilməsi) alban kökünün müəyyən edilməsi deməkdir (Biz bu yola üstünlük vermişik).
- Q.Qeybullayev albanların soykökünü müəyyən etmək məqsədilə «şimalda yaşayan kittiyələrin soyköklərinin müəyyən edilməsi yolunu seçir» və «şimalda yaşayanlar» dedikdə qədim erməni mənbələrinin və M.Kaqankatuklunun bəhs etdiyi türk dilli xalqları (basillər, bulqarlar, hunlar, xəzərlər və s.) nəzərdə tutur. Üstəlik, Q.Qeybullayev V əsrin hadisələri ilə bağlı erməni tarixçisi Yeqişedə «haylandur» və M.Kaqankatukluda «haluandur» Şimali Qafqazın hun qəbiləsinin adına diqqət yetirərək, göstərir ki, qəbilənin əsl adı «aluandur»dı («h» hərfi erməni variantında əlavə protezdir) və həmçinin Ptolemeydə [V, 8, 23] «olond» kimi qeyd olunmuşdur, özü də «aluandur-olond» «alan» deyil, «aluan-alvan» deməkdir və qoşulmuş «dur» şəkilçisi türk qəbilələrinə aid edilən söz sonluğudur («bayandur», «cavandur», «utidur» və s.). Q.Qeybullayev onu da qeyd edir ki, XIX ə. Şimali

Qafqaz toponimi «Albanoviçi» mahiyyətə «Alban» + türk «Oba» və rus patronimik «içi»ndən ibarətdir.

- **Beləliklə**, Q.Qeybullayevin fərziyyəsinə əsasən, «albanlar»ın hunlar toplusu sırasında olması mümkün idi [Qeyd: Cohn Campbell xett tarixində hesab edir ki, «hun» etnonimi yanlışdır, əslində hunlar xatlardır].
- Biz albanların soykökünü müəyyən etmək məqsədilə kittiylərin kim olduğu yolu ilə gedirik: kittiylər – xatlardır (İbtidai xetlər və ya xittilər):

a) **Xatlar** (Xati) İncildə, qədim Misir, Assiriya, Urartu və öz yazılarında qeyd olunaraq, bibliya xalqı kimi təsvir edirlər: xatlar (Englich, Hittites; Hebrew, **חִתִּים**, **בְּנֵי חִת**; XX. $\chi\epsilon\tau\tau\alpha\iota$, $\chi\epsilon\tau\tau\epsilon\upsilon\nu$, $\upsilon\iota\omicron\iota$ [τοῦ] $\chi\acute{\epsilon}\tau$; Septuaginta (Septuaginta) – Chettai; Vulgate, "Hethæi," "Cethæi," "Heth"; Assyrian, "Khatti"; Egyptian, "Kh-ta", həmçinin Khitti, Khatai, Kitai. Bununla yanaşı, tarixi ədəbiyyatda xatların aşağıdakı adlarına təsadüf edilir: Khita, Kata, Xata, Ket, Khit, Ket, Khitt, Hit, Het, Hat, Hati, Khati, Kitay və s.

b) **Xatlar – turan mənşəli etnosdur**, Herodotda – suriyalılar, Strabonda – «ağ suriyalılar»dır [J.Campbell "The Hittites. Their Inscriptions and their History", Montreal, Toronto, Williamson. & Co., 1890; A.H.Sayce "The Hittites. The story of forgotten Empire", Fleming H.Revell Co. N-Y, Chicago; C.R.Conder "Altaic Hieroglyphes and Hittite Inscriptions", A.P.Watt "Palestine Exploration Fund", 1889; O.R.Qarni «Xetti»], **dilləri iltisqi** (aqqluyativ)dir (Ural-Altay qrupu, turan dilləri) [Fessenden (R.A.Fessenden "The Deluged civilization of the Caucasus Isthmus", Ch.I-XI, 1923-1927,

Cambridge, Massachusetts, USA), Campbell, Sayce].

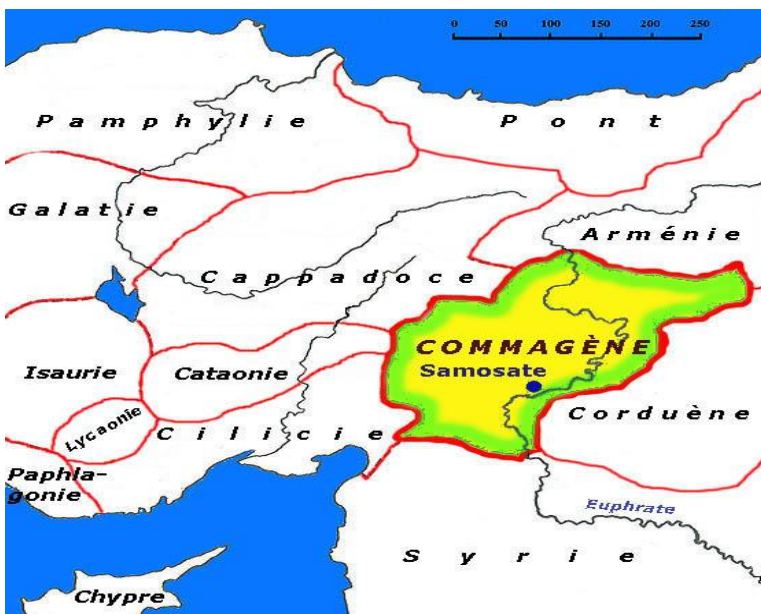
s) Proto-Medic, qədim xaldeylərin Akkadian-a yaxın olduğu [Conder, Campbell], bunların isə öz növbəsində Ugro-Altais (fin, uqor, türk) dilləri ilə qohumluğu təsdiqlənir [F.Lehormant “La lanque primitive De La Chalde’e et les idiomes touraniers”, Paris, 1875, Conder], Qafqaz dillərinə də müəyyən oxşarlığı var [Campbell, Sayce], nəhayət çuvaş dilinə, hansı ki, türk və uqrofin dillərinin əlaqə körpüsüdür və baskların, etrusklərin dillərinə yaxındır [Campbell, akad. Marr].

- **Xatların yaşayış arealı və onlara qohum olan qəbilələr:**

a) Yəhudi işğalından öncə Fələstinin cənubunda yaşamışlar və bu torpaqlara Şimali Mesopotamiyadan gəlmiş (Paytaxtı Cutha və ya Tiggaba), sonradan Şimali Suriyaya, Mərkəzi Anadoluya, Kiprə və s. yerlərə yayılmışlar [Əhdi-Ətiq (qədim İncil), E.Anati «Palestine before Hebrews», Campbell, Sayce, Qarni];

- Şimali Suriyada xatt şəhərləri: Hammath, Kadeş, Karkemiş (paytaxt);

- Kommagenin cənubunda;

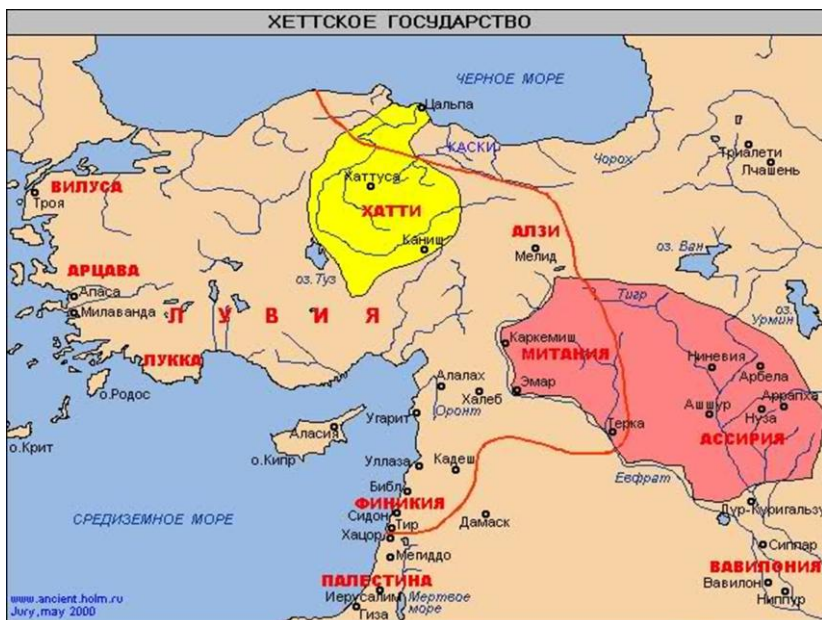
- Taurus dağlarının hər iki ətəyi (Cənubda Kilikiyadan şimalda Kappadokiyaya qədər və şərqdə Ərminiyyəyə qədər);

- Mother-Country (ata yurdu) şimalda olub (burnu dik yuxarı baxan botlar (sapoqlar) və əlcəyə, dağlara oxşar heroqlifləri) [Sayce];

- Assuriyalı tacirlərin sənədlərinə əsasən, «Xatti» ölkəsi Divriqa yaxınlığında idi [Lewis, Bayles Paton "The Early History of Syria and Palestine"];

- Xatlar Cənubi Qafqazdan gələrək, Fərat vadilərində yerləşmiş və oradan Ərəbistana edərək, «Suti» adı ilə tanınmış, yenidən şimala köçdükdə «giksoslar» və «xetlər» kimi tarixə

düşmüş, Erməni dağlığında hökmranlıq etdikdən sonra Şərqi Qafqaza Qara dənizin şimal sahillərinə qayıdıb «Saklar-Skiflər» adı ilə məşhurlaşmışlar [Fessenden];

b) Qohum qəbilələrdən – «Ərlər» və «Kassilər» (Septuaqintada – İncildə Ərlər və Kassilər; xETTA Jos (Err və ya xETTEy, həmçinin XETTEI_μ KASI)) və ya «Saka» [Encyclopedia Britannica, 1911];

- «Umman-Manda» adlanan «Lulubi» və «Kuti» qəbilələri [Uqo Vinkler, Xelsveld], özü də Kutilər Babilistanı işğal edən Protomidiyalılardır [Berroz];

- Midiyalılar Şumerli Kutilərin qoludur və onlar Aşquzlardır, Saka [J.Oppert “On the Median dynasty”, London, 1876; Rowlinson];

- Xatllar və Kassilər Saklardır [A.T.Glay “Personal name from cunuiiform inscriptions of the Cassite period”].

Nəticə: Xatllar, Kassilər, Kutilər, Lullubilər və Midiyalılar – qohum qəbilələrdir.

c) Qafqaz Albaniyası aspektində Sakların və Xatlların etnik qohumluğu prinsipial xarakter daşıyır:

- Amarn məktublarında (tabletlərində) qeyd olunan Chabiri və ya Hab/piri – «təcavüzkar» və «döyüşkən» qəbilələr Saklardır və şumer idioqramlarında SA.GAZ (SAG.GAZ, GAZ) adlanırlar [Glay, G.Johannes Botterweck and etc. “Theological Dictionary of the Gold Testament”] və Habiri-lərin Hittit-Mittanian xalqlarından olduğu göstərilir [Glay, M.Greenberg “The Hab/piry”, Americ. Orient. Soc. “New Haven”, 1955].

Nəticə: Saklar (skiflər) həm də Sutilər, həm də Giksoslar Xatllardır (Fessenden, E.Renan «İzrail xalqının tarixi»).

d) **Xatlların miqrasiyası** – Anadolu, Elam, Ərəbistan, Misir, Assuriya və s. və bu miqrasiyalardan xüsusi **maraq kəsb edən və**

xatların kittiyələr olduğunu göstərən Kipr və Qafqaz miqrasiyalarıdır.

- **Kipr miqrasiyası:** Bəllidir ki, Kiprdə 4-cü minilliyin ortalarından qədim yaşayış məskəni Kittim (Xirokitiya) mövcud idi və onun təsisçiləri xatlar bürünc əsrində buraya gələrək, yerli sami əhəlinin özünə tabe edib kittiyələr və ya etnokipriot xalqının əsasını qoydular.

- Ənənəvi İncil interpretasiyasında Kittim (Daniildə XI, 30 Kitiyalı) İavanın oğlu və Yafətin nəvəsidir [«İncil Ensiklopediyası», 2005] və onun törəmələri Finikiyadan Kipr adasına köçmüşlər [İosif Flaviy], həmçinin Peyğəmbər İsanın (XXIII, 1) Kipr Kittim torpaqları kimi qeyd edilir.
- 1200-ci ilə qədər Kittim Xett çarlığına tabe olmuş və onun süqutundan sonra axeylərin əlinə keçmişdir, hətta yerli xalqlardan «filimstimlyanlar»

adını almış axeylər deyirlər ki, Kittim ölkəsindən (Kipr) və Kritdən gəlmələrdir.

- Finikiyalı tacir və dənizçilər (gəmiçilər) burada tez-tez olmuş, onu Kittium adlandırırlar və axeylər tərəfindən dağıdılmış Kittionu tam bərpa etmişlər.
- Kittimin etnokipriot dili Xatti və etrusk dillərinə oxşardır, Xatt yazıları Kipr, Van (Urartu), yəni Elam (Elamitic) və Cossaen yazılarına yaxındır [Lenormant, Hommel] və Xatların Hammathite heroqlifləri Kiprin hecalı əlifbasının mənbəyidir [Sayce, Conder].

- Qafqaz miqrasiyası.

- E.ə. I minillikdə Albaniyada yaşayan qəbilələr: albanlar, saklar, qarqarlar, kaspi + şarvanlar, şamaxlar, bakanlar, kataylar, erlər və s. [Mənbə: hunların gəlişinə qədər Sarmatiyanın 54 qəbiləsi, VII əsrin «Erməni coğrafiya»sından].
- Bu qəbilələrdən «albanlar» M.Kaqankatukluya əsasən, Kitiylər – Xatlardan idilər, Saklar (Sakasen vilayəti, qayıdan Sak – skiflərdən idi). Commagene (Kommagen) yaxınlığında yerləşən (Xatt konfederasiyasının paytaxtı Kapxemiş ətrafında) «Land of J/Xatu»dan çıxmış Xatlar Ude-Alban çarlığını yaratmış və «Kasi-Kumuk»lar onların birbaşa törəmələridir [Campbell]. Albanların saklardan olması haqqında təsdiqləyici fakt onların massagetlər kimi tanınmasıdır [A.Marsellin] və massaget çarı Sanatruk / Sanatürk-in alban çarı kimi təqdim edilməsidir [Favstos Buzand / Bizanslı Favst], üstəlik ilk alban Ərsaklardan olmasıdır. Aqafangel isə massagetləri «masaxa-hunlar» kimi qeyd edirdi. Saklar İberiya və Şirvan arasında, o cümlədən Şəki, Qax, Zaqatala – Kürün sol sahili, Qambisen, Şəki,

Qəbələ alban vilayətlərində Göyçə gölü ətrafında Sakasenda (Gəncə regionu), Baytakaranda (Balasakanda), Arazdan cənubda – Mil düzündə məskunlaşmışlar. Sakların «əsas qəbilə birliyindən» - «qara+bağ» Qarabağda və ya Ərsakda yerləşirdi.

Qarqarlar Albaniyanın şimal-qərb hissəsində məskunlaşmışdılar və alban və utilərlə birgə Albaniyanın əfsanəvi ilk rəhbəri Aranın nəslindən hesab olunurdular. Qarqarlar öz adlarını gidronim və düzənlərdə bu günədək qoruyub saxlamışlar. «Albanların Khar-Khar [Qarqarlar] qəbiləsi Xattlardandır» [Campbell].

- Bakanlar Qafqaz dağlarının şərq ətəklərinin Xəzər dənizinə çatdığı yerlərdə «Baqlar vilayətində» (M.Kaqankatlı) Abşeron və ətrafında yerləşirdilər («Bakı» şəhərinin adı bununla bağlıdır).
- Şarvanlar qəbiləsi saklarla birgə sadalanır, Kür çayından şimalda məskunlaşdı, bakanlar və şarvanlar (şirvanlar) yaxınlarında şamax (və ya icmax / kamax) qəbiləsi də mövcud idi.

Albanlar Temenites soykökündən çıxanlardır (Xatların əfsanəvi atası Ashur-un oğullarından biri – Temeni) və bu xatt qolu Sinayda Xuşamı (Kuş) fəth edən və İncildə Amalek adlanan nəsiləndir [Campbell].

- Alazan çayı basseyininin sakinləri Lipoksayın (Skiflərin atası Tarqitayın böyük oğlu) törəmələridir və Xatların Zereth (Ashur-un böyük oğlu) nəslindəndir, Troya, Krit, Kipr ilə qohumluqları mövcuddur.
- Kataylar qəbiləsi Xatlardan olanlardır, güman edilir ki, e.ə. 782-ci ildə Cənubi Qafqaza Urartu çarı Ərqişti tərəfindən köçürülüb. Kitay / Xitay adını

erməni xronistləri K.tayk yazaraq, Kotayk oxutdururdular [N.Emin]. Kataylar Uti vilayətinin Tuç-Kataq hissəsində yaşayırdılar (toponim «Kotayk» Ərsaxda, Katuklu kəndi Dağlıq Qarabağda) (Kitebaqlar Gədəbəydə yaşamış, Zəngəzurda Koxne Katuk, İrevan ətrafında Kotay qavarı).

- Erlər qəbiləsi Xattlardandır, Eriaini ölkə adı (Göyçə gölünün şərq hissəsi), daha öncə indiki Ermənistanın mərkəzində yaşamışlar və buraya Anadoludan gəlmişlər, Urartular tərəfindən Erebuni qalası inşa edildikdən öncə Saad-Çuhurda yerləşmiş və bu ərazi Areu torpağı adlandırılırdı, aqlyutinativ dilli idilər [M.V.Nikolski, İ.İ.Meşaninov]. Xett panteonunda teonim Er / Ər / Ar mövcuddur.
- Erlər Urartu dövlətinin formalaşmasında iştirak etmiş və Er allahı Urartu panteonunda nüfuzuna əsasən 3-cü tanrı hesab olunmuşdur [B.B.Piotrovski].
- Erme adı Kilikiya və Suriya kəsişən ərazidən gəlir və Xett adlarından biridir [Pindar, Strabon, Campbell].
- Erme (Arme) Xatlardan olan Nairi xalqıdır və bunlar Mesopotamiya və Fələstindən şimal istiqamətində köçənlərdir. «Nairi» Herodota əsasən Nevrlar, italyan skiflərindən Naharcer (Etruskların bir qolu) və Navarrese – Navarralılardır [Campbell].

Nəticə: tarixi faktlar göstərir ki, Saklar, Albanlar Xattlar kökündəndir və Azərbaycan ərazisində yaşayaraq, Azərbaycan xalqının əcdadlarından biridirlər.

3. Qafqaz albanlarına qarşı iddialar (DNK-analiz nəyi göstərir) – (üçüncü hissə)

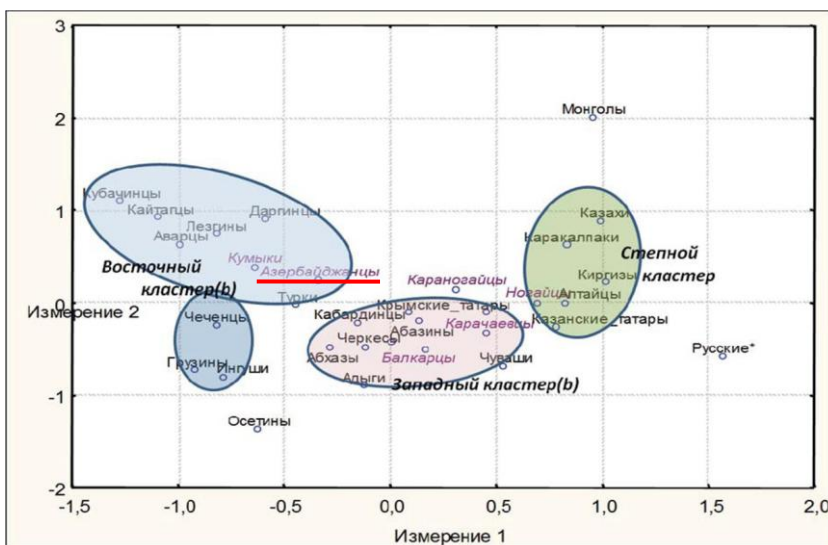
3.1. Qafqaz albanlarının Saklardan və sakların isə Xatlardan mənşəyinin olması tezisini genetik araşdırmalar vasitəsilə hazırdakı Eupedia.com Genetics (ingilis dilində) saytında olan açıq məlumatlar və İ.Nasidze, E.İ.S.Vereseq və d. «Mt-DNA и изменение Y-хромосомы на Кавказе» (ingilis dilində) və R.A.Skalyaxo, E.A.Poçeşkova «Тюрки Кавказа: сравнительный анализ по данным Y-хромосомы» (Вестник МГУ, серия XXIII, Антропология, №2, 2013) və İ.E.Teuçej, E.A.Poçeşkova və d. «Генофонды абхазо-адыгских народов, грузин и армян в евразийском контексте» elmi araşdırmaları əsasında aparacağıq [Qeyd: DNK araşdırmaları ilə daha ətraflı K.İmanovun «Кавказская Албания и хатты Малой Азии» kitabında (B., 2014)].

3.2. Qafqaz genofondlarının müqayisəsi:

- Mt-DNA-analizi (ana xətti ilə analiz) göstərir ki, azərbaycanlılar genetik cəhətdən Asiya və Avropanın əhali qrupları ilə müqayisədə qonşu Qafqaz xalqlarına daha yaxındır;
- Y-xromosom analiz (ata xətti ilə analiz) göstərir ki:
  - a) Qafqazda ən çox rast gəlinən qaploqruplar – F, G və J2 (bunlara Qafqaz qaploqrupları da deyilir);
  - b) G və J2 Qafqaz qaploqruplarının Şərqi Qafqaz türklərinin (azərbaycanlılar, kumiklar) – (40-50%) olması Qafqaz substratın onların genofondundakı mühüm rolunu göstərir və bu **etnosların əcdadlarının Qafqazda avtoxtonluq fərziyyəsini təsdiqləyir.**

c) genetik oxşarlıq meyarı əsasında aparılan Qafqazdakı klasterləşmə (qruplaşma) göstərir ki, Qafqaz türklərindən şərq klasterə azərbaycanlılar və kumiklar, qərbi klasterə isə qaraçaylar, balkarlar, noğaylar və qara noğaylar düşür.

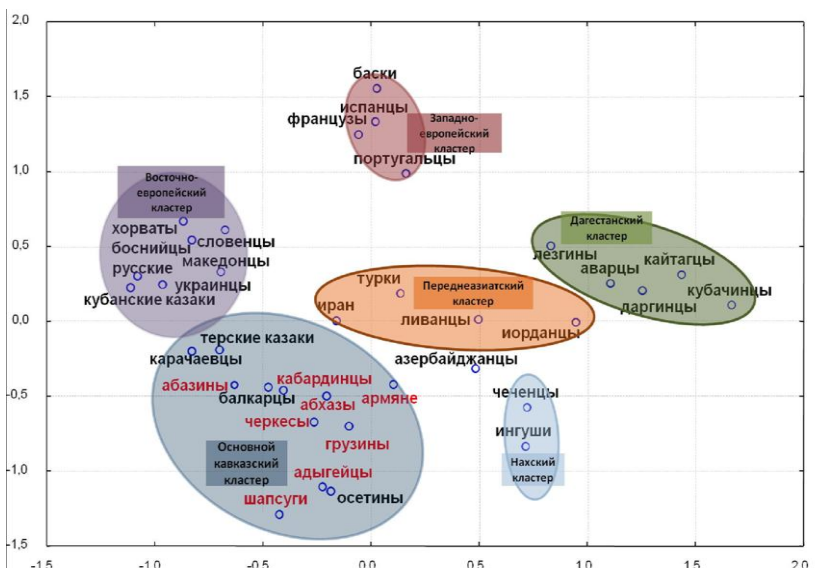
d) Qafqaz türklərinin şərq və qərb klasterlərinin digər Qafqaz xalqlarının genofondu ilə müqayisəsi göstərir ki, şərq klasterə Dağıstandan olan digər etnoslar (avarlar, kubaçilər, darginlər) düşə bilər, qərb klasterə isə çərkəzlər, kabardinlər, adıqlar, abxazlar və Krım tatarları, üstəlik şərq klasterə kartvel-nax qrupu da yaxındır (çexenlər, gürcülər, inquşlar).

**Популяции в генетическом пространстве
евразийской степи и смежных регионов по набору
24 гаплогрупп Y-хромосомы на основе метода
многомерного шкалирования**

Источник: Р.А.Скаляхо, Э.А.Почешкова и др.

e) daha geniş diapazonda (Ön Asiya, Avropa və Qafqaz) aparılan oxşarlıq klasterləşməsi göstərir ki, abxaz-adıq xalqları (adıgeylər, çərkəzlər, abxazlar, abazinlər) Qərbi-cənubi Qafqazın xalqları Qərbi Qafqaz türkləri ilə birləşərək, vahid (şərti olaraq əsas) Qafqaz klasterini təşkil edir. Bununla yanaşı, türklər, iranlılar, livanlılar və iordanlılar ayrı «Ön asiyalı klasteri»ndə, ləzgilər, avarlar, kaytaqlar, kubaçinlər və dərginlər digər «Dağıstan klasteri»ndə və çeçenlər inquşlarla birgə «nax klasteri»ndə müəyyən olunurlar [slavyan və Qərbi Avropa klasterləri ayrıca baxıla bilər].

Сравнение генофондов народов Передней Азии, Европы и Кавказа по набору 14 гаплогрупп Y-хромосомы на основе метода многомерного шкалирования

Источник: И.Э.Теучеж, Э.А.Почешкова и др.

Qafqazlılar və xüsusən də Qafqaz türkləri genofonduna əsasən, Avropa ilə müqayisədə Ön Asiyaya daha çox yaxındılar.

Azərbaycanlılar isə heç bir klasterə düşməyərək, genetik cəhətdən «Ön asiyalı» və sonra «nax» klasterlərinə daha oxşardır [Qeyd: bu araşdırmaya təəssüf ki, kumıkların genofondu düşməyib]. Araşdırmaya əsasən, azərbaycanlılara etnoslardan ən yaxını livanlılar və çeçenlərdir. Bunlar əsas yekundur.

3.3. Azərbaycanlıların Y-xromosom analizi və dominant qaploqrupları tarixi-coğrafi kontekstdə.

Azərbaycanlıların Y-xromosom analizinə əsasən aşağıdakı qaploqruplar müəyyən edilir:

	ən vacibi							
əhəmiyyəti	1	2	3-4	5-6	7	8	9	10
%	30,5 (50)	18	11	7	5,5	4	3	3
qaploqrup	J2	G	J1, R1B	R1a, L	E	T	I	digərləri
	dominant							

Azərbaycanlıların dominant qaploqruplarına yaxın olan Qafqaz, Asiya və Avropa xalqlarının həmin qaploqruplarla bağlı genofondu müqayisə üçün təqdim edilir.

Название гаплогрупп	Кавказ					Азия					Европа				
	Народы	ингуши	чеченцы	кумыки	грузины	иранцы	турки	ливанцы	палестинцы, сирийцы	кипроты	критцы	сицилийцы	албанцы центр.-итал.	южн. италия	эгейские острова
J2 (%)		80	55	25	27	20	24	26	17	37	34	26	19,5	23,5	20
G (%)		осетины	адыг.	грузины	лезгины	кумыки	турки	иранцы			сардинцы	критцы	итальянцы	В целом не характерно	
J1 (%)		даргинцы	лезгины	кумыки	чеченцы	грузины	южно-аравийцы	палестинцы	иракцы	иорданцы	сирийцы	ливанцы	еврей-ашеназы	еврей-сефарды	турки
R1b		лезгины	кумыки	грузины	иорданцы	северо-иракцы (курды)	турки	сирийцы	иракцы	палестинцы	французы	белгийцы и т.д.	Самая распространенная гаплогруппа		
													Не характерна		

- Göründüyü kimi, azərbaycanlıların 4 dominant qaploqrupundan (J2, G, Y1, R1b) ən geniş yayılanı (G, J2) Qafqaz qaploqrupları kimi tanınır və azərbaycanlıların əcdadlarının Qafqaz arealında ən qədim dövrlərdən yaşamağına dəlalət edir.

a)

- **Azərbaycanlıların ən mühüm qaploqrupunun J2 (30%-dən artıq, müəyyən məlumatlara əsasən, 50%-ə qədər) olduğunu nəzərə alaraq, J2-nin Kiprdə 37% olması və Qafqaz albanlarının M.Kaqankatukluya (Kalankatuklu) əsasən, Kiprdə (Kition) qohumları kittiylərin (xattların) yerləşməsi tarixi faktlarını nəzərə alaraq, demək olar ki, azərbaycanlıların**

genofondunda bu qaploqrup əcdadlarının biri olan albanlardan qalanlardır.

J2 qaploqrupunu «şərqi-cənubi qafqazlı» adlandırmaqla yanaşı, «Ön Asiya» və ya «Aralıq dənizi» qaploqrupu kimi də müəyyən edirlər və təhlil göstərir ki, bu qaploqrup qədim Aralıq dənizi və Yaxın Şərq sivilizasiyalarında üstünlük təşkil edən qaploqrupdur, üstəlik bu ərazilər ilk növbədə qədim xatların və hurrilərin, xetlərin, babilonluların, xanaanların və həmçinin etrusqların, izraillilərin, kriterlərin və s. qədim xalqların yaşayış ərazilərində aşkar olunmuşdur.

- Təhlil göstərir ki, qaploqrup J2 xatların yaşadığı və sonradan miqrasiya etdiyi ərazilərdə fəal müşahidə olunur, o cümlədən Kiprdə, Kritdə, Mərkəzi və Cənubi İtaliyada, Pireney yarımadasında (İberiya, Cənubi Andaluziya), Navarrada (Fransa), bir sözlə, xatların müəyyən qolunun törəmələri olan etrusqların, baskların, navarralıların və s. yaşayış ərazilərində.
- Etnogenetiklərin müasir baxışlarına əsasən, J2 qaploqrupu Mesopotamiyanın şimal hissəsində və Kiçik Asiyada yaranmışdır, yəni xatt sivilizasiyasının yarandığı və onlara məxsus olan yerlərdə [Qeyd: Xatların ilkin baş şəhəri Şimali Mesopotamiyada yerləşən Cutha və ya Tiggaba şəhəri idi].
- Qeyd edilməlidir ki, bir sıra qədim sivilizasiyaların J2 qaploqrupu və Öküzə tapıntı sitayiş ilə əlaqələr müəyyən edilib (Çatal Quayuk – Anadolu. Minoy freskalrı Krit keramikası, Kiprin daş mehrablari: xatlarda, şumerlərdə, Babilonda, Xanaanda).

b) Azərbaycanlıların mühümlüyünə görə ikinci qaploqrupu G (18%) onun G2 subkladıdır.

- Etnogenetiklərin mövqeyinə əsasən, bu qaploqrup Zaqros dağlarındandır (İraq və İranın müəyyən hissələri), harada ki, şumer mədəniyyəti formalaşmış.
  - **Müəyyən tədqiqatçılar G1 subkladı skif-saka qaploqrupu kimi qəbul edirlər.**
  - J2 və G qaploqrupları birgə 50 (bir neçə məlumatlara əsasən, 70%-ə qədər) müasir azərbaycanlıların genofondunu təmsil edir.
- c) Azərbaycanlıların genofondunda qaploqruplar J1 və R1b 11% təşkil edir.
- J1 şərqİ Anadolu mənşəli qaploqrup hesab olunur və sonralar Levant, Zaqros və Ərəbistan yarımadasına yayılmışdır. J1 tipik semit qaploqrupudur. R1b – Qərbi Avropada ən çox yayılan qaploqrupdur (Şotlandiya, Uels, İrlandiya və s.). Qafqazda da müşahidə edilir, müəyyən qədim formaları isə Yaxın Şərqdə təsadüf edilir. Mənşəyi haqqında qeyri-müəyyənlik mövcuddur, hətta bir neçə tədqiqatçı R1b-i türk-altay qaploqrupu kimi qəbul edir.

Yekun: Azərbaycanlıların genofondu əsasən avtoxton Qafqaz və Ön Asiya qaploqruplarından ibarətdir (qədim xatların yaşayış və miqrasiya əraziləri) və bununla albanların xatt-sak kökünə bağlılığı öz təsdiqini tapır.

3.4. Azərbaycanlıların və ermənilərin genofondlarının müqayisəli təhlilinə dair.

Qaliçyanın erməni / hayların indiki ərazidə və Qarabağda minillər boyu yaşaması ilə bağlı saxta tezisi ifşa etmək üçün azərbaycanlıların və ermənilərin genofond göstəricilərini müqayisə edək.

Qaploqrup	I	R1a	R1b	G	J2	J1	E	T	L	Q	N	digər
Azərbaycan	3	7	11	18↑	30,5 (50) ↑	11	5,5	4	7	0	0	3
Ermenistan	4,5	5	30↑	11,5	22	10,5	6	4	3	1	0,5	2

Mənbə: «Eupedia.com» saytı

- Qeyd etdiyimiz kimi, azərbaycanlıların dominant qaploqrupları J2 = 30,5 (50)% və G = 18%, Ermənistan əhalisinin isə R1b = 30% və J2 = 22%. Bununla da erməni genofondunda üstünlük təşkil edən R1b qaploqrupudur.
- R1b Qərbi Avropada və Cənubi Uraldakı ən çox rast gəlinən qaploqrupdur, lakin yaranması haqqında müxtəlif fərziyyələr mövcuddur:
  - a) R1b Qərbi Avropanın köklü qaploqrupudur, özü də paleolitik (hind-avropalılardan öncəki) əhaliyə məxsusdur (İspan iberləri);
  - b) Bununla yanaşı, R1b qaploqrupunun subkladlarının müxtəlifliyinin şərq istiqamətində artması, onun şərq mənşəyindən bəhs edir, Mərkəzi və ya Qərbi Asiyada yaranması ehtimalını təsdiqləyir;
  - c) R1b proto-hind-avropalılara məxsus qaploqrupdur, keltlərdən gəlir və güman ki, bu həqiqətə daha uyğundur.
- R1b qaploqrupunun yayılma arealı:
  - 70% - cənubi İngiltərə, 90%-ə qədər – şimali və qərbi İngiltərə, Uels, Şotlandiya, İrlandiya, 70% - İspaniya, 60% - Fransa (yəni keltlər yaşayan ərazilərlə bağlıdır);
  - qonşu Avropa xalqlarında (İtaliya, Almaniya və s.) – 40%-dən 25%-ə qədər;
  - Şərqi Avropada R1b azalır (35%-dən 2%-ə qədər);

- Balkanlarda R1b 22%-dən 1%-ə qədər.
- **R1b Qafqazda: osetin-diğorlar (hind-avropa mənşəli) – 43%-ə qədər, ermənilər – 30%. Armenian DNA Project məlumatına əsasən, R1b Sünik (Zəngəzur) və Qarabağ ermənilərində yüksəkdir: 40%.**

Beləliklə,

a) Azərbaycanlıların əsas qaploqrupları (J2 + G) 50% və daha artıq faiz təşkil etməklə, millətimizin Ön Asiya ilə bağlılığını və avtoxton (yerli) olduğunu göstərir.

b) Ermənilərin əsas qaploqrupları (R1b + J2) 50% təşkil etməklə, onların hind-avropalı gələnlər olduğunu təsdiq edir və digər tərəfdən Ön Asiya vasitəsilə miqrasiyasına dəlalət edir.

c) Sünik və Qarabağ ermənilərinin hind-avropalı R1b qaploqrupunun 40% olması xüsusilə onu göstərir ki, buradakı ermənilər gəlmələrdir, əks halda bu göstərici (10-15%) artıq ola bilməzdi və dominant olan J2 və G qaploqrupları əvəz etməzdi.

Bu məqamda bir haşiyəyə çıxmaq yerinə düşərdi. Erməni saytları genetik analiz nəticələri haqqında nələr yazır? Bu mülahizələri şərhəşiz veririk.

1. Erməni millətinin dünyaya səpilməsini əsas götürərək, dünya xalqlarında «erməni qaploqruplarını» axtarırlar. **Belə çıxır ki, «bu genləri dünyaya məhz ermənilər yayıblar».**
2. Avropalılara məxsus olan R1b, R1a və I qaploqruplarının faizini toplayaraq, böyük fəxrlə yazırlar ki, ermənilər – arilərdir (32% + 5% + 5%) = 42%, bunlar «əsl ermənilərdir», halbuki qalan 58% maraqlı doğurmayan asiyalıdır. «Üstəlik, azərbaycanlıların genofondunda (11% +

+ 7% + 3%) = 21%, yəni türk-monqol olmadığına assimilyasiya edilmiş Naxçıvanı ermənilərlə, iranlılarla və d. ilə bağlayırlar, qalan 80% isə Asiya və Afrika xalqlarının köklərinə ünvanlayırlar. Gürcülərin 20%-ni və hind-avropalı genlərini də nəzərə alaraq, özlərini Qafqazda «ən təmiz (pak)» millət elan edirlər». Buradan bir maraqlı fakt ortaya çıxır: hind-avropalı ermənilər – «təmiz etnos» nə cür həmin ən qədim etnosla bir araya gəlir [Bəllidir ki, azərbaycanlılarda və gürcülərdə G, J1, J2 qaploqrupları öncəkilərdir, R və I qaploqrupları isə sonrakıdır və onun daşıyıcıları etnik mənada nisbətən «cavandırılar»]. Bununla yanaşı, «Armenia Today» yazır ki, «erməni alim-genetik Piter Xreçdakyan «Armeniya-DNK-Projekt» layihəsi nəticəsində məlumat verib ki, «türklər, kürdlər, assuriyalılar, yəhudilər və ermənilər arasında genetik yaxınlıq mövcuddur» [Sayt «areyon.livejournal.com»].

3. Erməni DNK-nın 29%-nin 1991-ci ildə Alp buzlaqlarında tapılmış 5300 yaşlı qədim insanın cəsədinin DNK-sı ilə uyğunluğunu özlərinin qədimliyi kimi qələmə verirlər.
4. ABŞ-ın «The New York Times» qəzetinə istinadən, Ermənistanda və Livanda yaşayan 173 erməninin DNK-sının 78 digər xalqların genləri ilə müqayisəsi aparılıb və müəyyən olunub ki, 3000-2000 illər dövrü arasında xalqların qarışığı nəticəsində ermənilər əmələ gəlib, onların törəmələrinə hazırda Sardiniya, Mərkəzi Asiya və digər regionlarda rast gəlmək mümkündür. Üstəlik, bu məlumat Xorenskinin tarixi məlumatları ilə, yəni «Ermənistan e.ə. 2492-ci ildə əmələ gəlib» sözləri ilə üst-üstə düşür. 500 il öncə şərq və qərbi

ermənilərin genetik fərqlərini isə, sən demə, Osmanlı Türkiyə və Səfəvilər arasındakı müharibələr və Ermənistanın parçalanması ilə izah edirlər. **Buradan belə çıxır ki, 500 il əvvəl Ermənistan müstəqil dövlət idi və savaşlar onu parçaladı** [«Armenia Today»].

5. Öncə istinad etdiyimiz Piter Xreştakyan məlumatlandırır ki, «tarixi Ermənistan ərazisi bir neçə minillikdir, ermənilərin yaşayış məkanıdır, biz gəlmə deyilik, yalnız 5%-i gəlmələrdir», özü də 85% erməni qaploqruplar erməni dilinin yaranmasından öncə əmələ gəlib. «Bizim genlərimizdə ərəb, fars və türk izləri yoxdur» və «bu xalqların təcavüzlərinə baxmayaraq, erməni genləri dəyişməmiş qalır». O ki qaldı «erməni genlərinin assurların, yəhudilərin, hətta türklərin genlərinə oxşamamasına, bunun səbəbi ondadır ki, erməniləri türkləşdirmişdilər. Elə Azərbaycanda da yaşayan çoxlu insanların genetik «imzası» erməni imzasına oxşardır». Buradan belə çıxır ki, türklərin bir qismi «türkləşdirilmiş» ermənilər, azərbaycanlıların isə «azərbaycanlaşdırılmış» ermənilərdir! Erməni məntiqi budur.

Sonra isə bizi narahat edən bir məsələ üzərində dayanmaq istərdim.

- Göstərdiyimiz kimi, rəsmi «Eupedia.com» saytının məlumatına əsasən, qədim bəşəriyyət əcdadlarından (xatti və d.) gələn J2 qaploqrupu ermənilərdə 22% təşkil edir. Lakin məlumatların diqqətli izlənməsi göstərir ki, son çap olunan məlumatlarda, xüsusən erməni müəlliflərinin məlumatlarında J2 = 29 – 46% göstərilməkdədir. Bununla da Yaxın Şərq qədim etnoslara məxsus olan qaloqrupun payı artırılır. Həmin meyllər

araşdırılmalıdır: həqiqətənmi bunlar aparılan eksperimentlərin nəticəsidir, yoxsa süni surətdə və müvafiq məqsədlə şişirtmələrdir. Üstəlik, <http://armenian-federation.blogspot.com/p/Blog-page-8html> saytının məlumatına əsasən, Sankt-Peterburqun Politoloji Assosiasiyasının sədri, erməni alimi Araik Stepanyan yazdığına görə, vaynaxların ata yurdu Ərməniyyə (müəllif “Armeniya” kimi verir) və hələ sovet dövründə bu məsələ ilə bağlı Ermənistan və Çeçenistan tarixçiləri məşğul olublar. Sən demə, XV-XVI əsrlərdə islamı qəbul etmiş ermənilər Osmanlı dövlətindən Persiyaya, oradan isə Çeçenistana gəlirlər və bu hadisələr haqqında erməni tarixçisi Leo xəbər verib. A.Stepanyan qeyd edir ki, “tarixi Ermənistanın”, Çeçenistanın və İnquşetiyanın toponomik adlarının təhlili göstərir ki, “tarixi Ermənistanın” hansı regionlarından bu ilk noxçilər olub. Belə ki, bir tərəfdən noxçilərin “erməni kökləri”, digər tərəfdən qədim çeçen xalqının tarixinə və genetik əsaslarına təcavüz edilir.

Azərbaycanda isə DNK layihəsinə və bu sahəyə diqqət artırılmışdır.

4. Ərməniyyədə kimlər yaşamış və hayların əraziləri harada yerləşirdi?

R.Qaliçyanın «Мифологизация истории. Азербайджан, Армения, вымысли и факты» və «Азербайджанские историко-географические фальсификации» kitablarındakı «ermənilərin» (hayların) indiki Ermənistan Respublikasında və Türkiyədəki («Qərbi Ermənistan» adlandırdıqları) torpaqlarda minillərlə «yaşadığı» saxta tezisə bağlı mühüm erməni etirafı ilə tanış etmək istərdim. Söhbət tanınmış, lakin əsəri müxtəlif yollarla məhv edilməyə və unudulmağa məruz qalan Joseph Sandalgian-ın (İosif Sandalgian) «Histoire documentaire de L'Arménie des ages du paganisme (1410 av – 305 apr. Y-C)» («Ermənistanın bütperəst dövrünün sənədli tarixi (e.ə. 1410 – e. 305 illər)»); «Документальная история Армении в языческую пору (1410 г. до н.э. – 305 г. н.э.)» kitabından gedir. Kitab Rome İmprimerie du Senat de Q.Bardi nəşriyyatında fransız dilində 1917-ci ildə dərc edilmişdir.

- Sandalgian kitabın giriş hissəsində yazır: «...erməni millətçilərinin sərt xətti ilə gedənlərə çatdırırıq ki, xalqımıza, millətimizə yönəldilən tanınmış yoldan biz düşünülmüş və sərbəst şəkildə qırağa çıxmaq istəyində deyilik, biz elmin ciddi və qərəzsiz tələbləri əsasında sağlam tənqidi seçərək, əsl həqiqəti üzə çıxartmaq fikrindəyik».
- Baxmayaraq ki, müəllif Urartuları erməni (hay)ların əcdadları kimi qələmə verir (həlbuki bunlar elmin nəticələri ilə ziddiyyətdədir), bu kitabda çox maraqlı faktlar və fikirlər işıq üzü görüb. İlk növbədə Ərməniyyə ərazisində yerləşmiş və burada yaşayan yadellilərdən (hayları Sandalgian

bu ərazinin avtoxtonları kimi təqdim edir) söhbət açaraq, 13 qəbilə (xalqların) adını sadalayır və bu **siyahıda əksəriyyəti türk mənşəli xalqlardır**. Elə bu səbəbdən tanınmış türk tarixçisi Fəxrəddin Kırzioğlu yazır ki, «erməni (haylara) Ərməniyyə torpağında yer qalmır» və 73 ildir ki, erməni şovinist dairələri bu kitabın mövcudluğunu tanımır və ...kitab əldə edildikdə onun nüsxələrini məhv etmişlər, biblioqrafiyalarda isə onun adını heç vaxt yada salmırlar».

➤ Sandalgian tərəfindən Armeniyada qeyd olunan yadelli xalqlar hansılardır? Bunları F.Kırzioğlunun təhlilinə əsaslanaraq, göstərək:

- Qoqu (qoqular) – şimal Pitiaşkh-da yaşayan Sak başçısı Qoqunun nəsl; Qoqaren / Quqark vilayəti bunlardan adını götürüb;

- Sak (saklar), Gəncə-Qarabağ və adlarından əmələ gələn Sakasendə yaşayıb;

- Avors (Aorslar) Maku ətrafında yaşayıb, bunları «avar» kimi də tanıyırlar və Göyçə-göl / Alagöz (Araqas) ərazilərinə yayılmışdılar («Avaran» adı onlardan qalandır);

- Siraklar (şiraklar) Siraken / Şüregel Arpa-çay üzərində mərkəzi Şiravakanda olanlardır;

- «Arevelyan» - mənasına görə Doğulular, Pasen-də yaşamışlar;

- Mərdlər – Ağrıdağ yaxınlarında və Kızıl-özən-Ağzı ətrafında yaşayıb (çox güman ki, Mardin / Merdin adı onlarla bağlıdır);

- Parflar, o cümlədən Ərsaklar boyu (Arşakuni) və Suren-Bahlav soyundan olan Aziz-Grigor (Qriqoris) nəsiləri;

- Kamsarakan bəyləri (prinslər) – Ərsakların Karen-Bahlav «budağından» olaraq, Həmədandan

gələnlərdir və Karsın cənub və şərq vilayətlərində yerləşənlər (310-722-ci illərdə Ərməniyyənin hökmdarları idilər);

- Orbelian bəyləri (prinslər) ordusu və xalqı Çenastandan (Şərqi Türküstan) Gürcüstana gələnlər, burada Baş komandan olanlar, Uç-Ok budağından çıxanlar və şahzadə xanədanı olanlar, Şimali Pitiaşkh-da yaşayıblar;

- Mamikonyan bəyləri (prinsləri) – Mamık və Qonak qardaşlarının nəslə Çenastandan (Şərqi Türküstan) gələnlər, 316-582-ci illərdə Baş komandanlar, milli qəhrəmanlar, xanədan sahibləri, türk-hun mənşəli idilər;

- Vanandlar (Banandlılar) e.ə. 1202-ci ildə Şimali Qafqazdan gələnlər, Kars düzənində yerləşənlər (adı buradan «Balanqlar» qalan), bulqarların bir budağı idilər;

- Bulqarlar – vanandlar sonra Şimali Qafqazdan gələnlər və Bayburt-obada yerləşənlər (qədimdə «Pariadres» adlanan ərazi), bunların adından həmin torpaqlar Barkar / Balkar kimi tanınır.

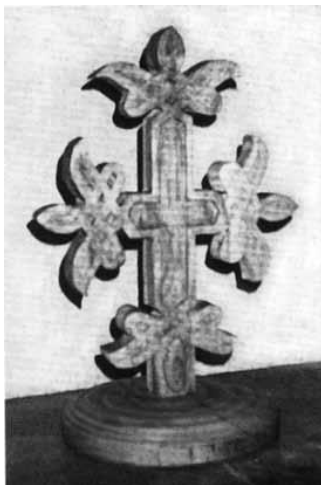
- Baqratunilər, özlərini peyğəmbər Davudun kökündən sayanlar. Kiçik Ərsakların «takatir»ləri (tac qoyanlar) və Baş vəzirləri, sonralar bir qolu 899-1801-ci illərdə gürcü Abxaz-Kartli çarları idi, digər qolu (qriqorian) 885-1064-cü illərdə Ani və Karsa çarları olmuşdu.

Yekun: Göründüyü kimi, əksəriyyəti turanlı olan Ərməniyyə əhalisində haylara yer qalmır və bu bir dəfə də sübut edir ki, haylar və ermənilər sinonim adlar deyil. Hayları orta əsrlərdə, islamdan sonrakı dövrdə ermənilər adlandırmağa başlamışlar.

5. Erməni-hayların xaç fırlıdağı

R.Qalıçyanın «Мифологизация истории. Азербайджан, Армения, вымысли и факты» kitabında iddia olunur ki, Azərbaycan «uydurmaları»nın biri də alban xaçları ilə bağlıdır, yəni azərbaycanlılar «heç bir əsas olmadan erməniləri alban xaçlarının erməni xaçları ilə əvəz edilməsində günahlandırırlar və bununla onların alban mahiyyətini dəyişdirərək, saxtakarlığa yol verirlər».

Erməni müəllifi nümunə kimi K.İmrani tərəfindən tərtib edilmiş, H.Əliyev Fondunun və Xarici İşlər Nazirliyinin təşəbbüsü ilə dərc olunmuş «War Against Azerbaijan. Targeting Cultural Heritage» («Война против Азербайджана. В прицеле – культурное наследие») kitabından alban xaçını gətirir (bax: şəkilə).

Göstərilən xaç Qalıçyan dırnaq arası alban xaç adlandırır və sonra isə «erməni» xaçları adı altında bir neçə oxşar nümunə gətirərək (bax: şəkillərə),

Tələt, Gürcüstan, 1681-ci il.

Şimal-qərbi İran, Daraşamba yaxınlığında müqəddəs
Stefanosun monastırı, XVII əsr.
Tipik xaçkar.

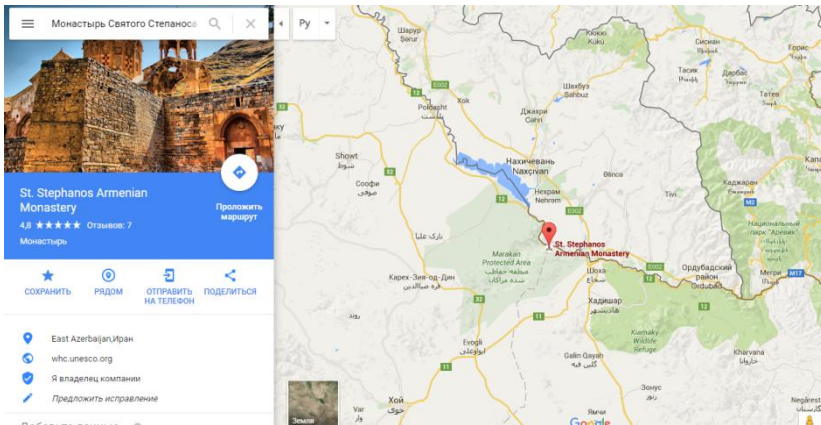
Tiflis, 1718-ci il

Şimal-qərbi İran, Daraşamba yaxınlığında müqəddəs
Stefanosun monastırı, XVII əsr.
Kilsə pəncərələrinin görünüşü

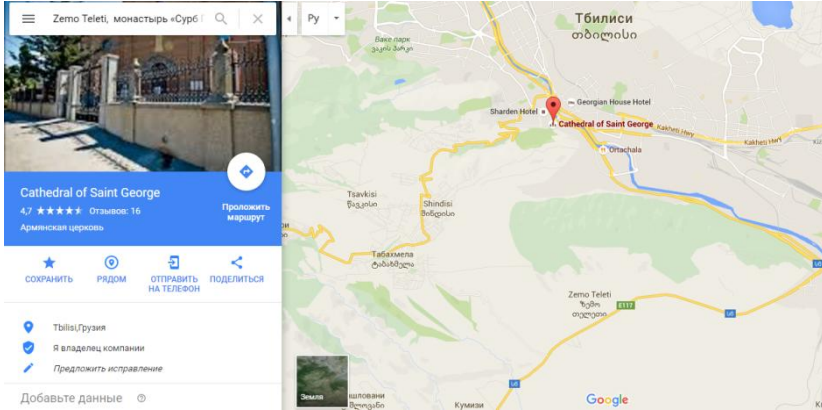
alban xaçı ilə oxşarlıq haqqında bəhs edir və isbat etməyə çalışır ki, belə növ xaçlar “Araz sahilindən Kür sahilinədək olan erməni abidələrinin üzərindəki xaçkarlarda görmək mümkündür”.

- ✓ Həqiqətən müəyyən oxşarlıq var! Çünki alban xaçları üç yarpaqlıdır və «gül-yarpaq» xaçlar növünə aid edirlər. Bunlara müəyyən ədəbiyyatda «liliya-flüor» xaçı da deyirlər və bu xaçların qol-qanadlarındakı «üçlük» albanların qədim inanclarını (Günəş, Ay və Od) təsbit edir [İnna Smirnova «Тайная история креста», М., Gksmo, 2006]. Lakin Qaliçyanın göstərdiyi nümunələrin hamısı vaxtilə albanlar yaşayan arealdan götürülüb (Tiflis ətrafı, İran Culfası), sonralar isə kiçik dəyişikliklərlə erməniləşdirilib. Oxşarlıq məhz oğurluğun törəməsidir.

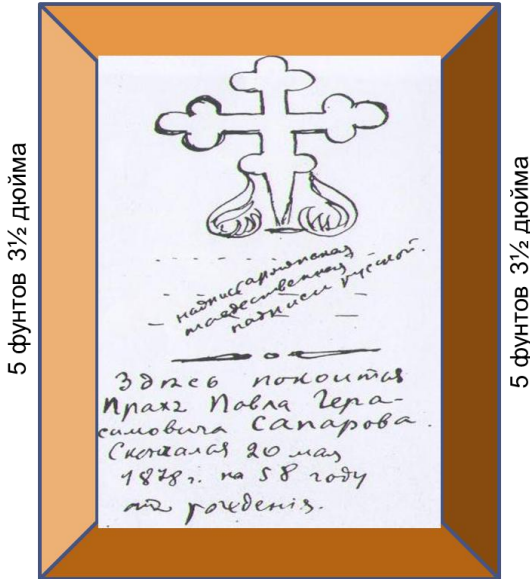

XVII ə. yuxarıda göstərdiyimiz kimi (P.Florenski haqqında hissəyə bax), alban özünüdərkətməsi mövcud idi və alban xaçlarının bir neçə nümunələrini təqdim edirik, o cümlədən Florenskinin babası Saparovun başdaşındakı xaç təsvirini. Bununla yanaşı, Qəbələdən

хаç нүмунәләри вә Qazax халçasında olan хаç типли
ornamenti дә мұқайисә үчүн тәқдим едирик.

2 фута 1/8 дюйма

2 фута

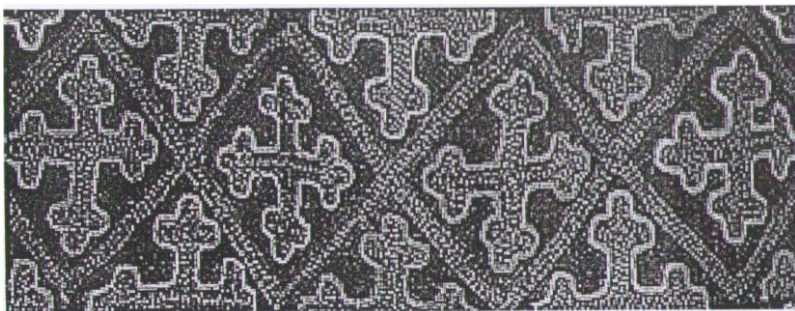
P.Q.Saparovun baş daşı

70

Qəbələ

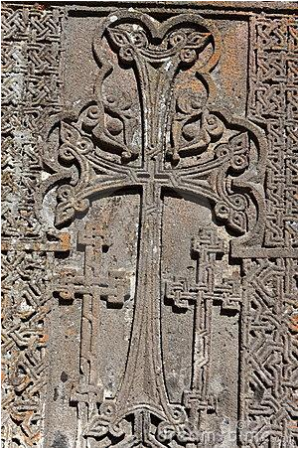

Qazaxıstan xalçası

Alban xaçlarının ornamenti ilə yaranan fərqi aşkar etmək məqsədilə bir neçə nümunəvi erməni xaçlarının şəkillərini veririk. Göründüyü kimi, bu fərq prinsipial xarakter daşıyır və bununla müxtəlif etnik kökdən olan xalqların özünəməxsus düşüncə tərzini əks etdirir.

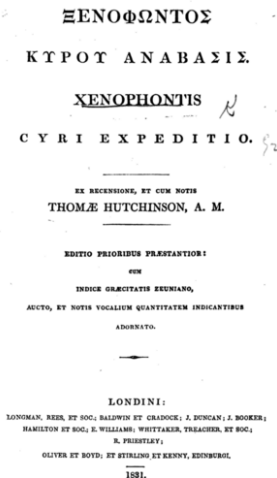
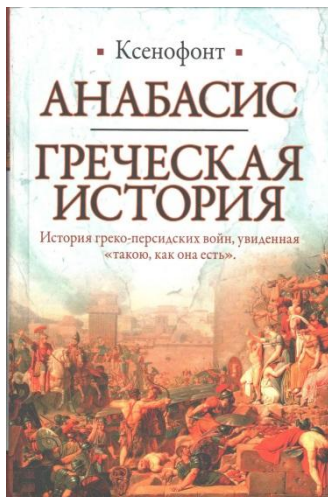

Yekun: Çox «maraqlı» məntiqdir – «azərbaycanlıların uydurma və saxtakarlıqlarını ifşa edən» mütəxəssis məqsədinə uydurma və saxtakarlıq vasitəsilə nail olmağa çalışır.

6. Erməni (hay) xəritələr manipulyasiyası

- ✓ R.Qaliçyanın «Азербайджанские истори-ко-географические фальсификации» kitabında (özü də xəritələrlə manipulyasiya nəticəsində irəli gələn) ən mühüm saxta fikirlərin biri də belə səslənir: «...yunan-roma, müsəlman və xristian səyyah və tarixçilərinin əsərləri ermənilərin Qafqazın cənubundan Kaputan (Zəngəzurun cənubu) gölünə qədər 25 əsrdən çox olaraq, olmasını aydın və birmənalı sübut edir». Bir sözlə, ermənilər Cənubi Qafqazda 25 əsrdən çox məskunlaşmışlar.
- ✓ Bu yalanı ifşa etmək məqsədilə antik dövrün müəlliflərindən biri olan yunan tarixçisi və sərkərdəsi, siyasi xadimi Ksenofonta (e.ə. V-IV əsrlər) müraciət edək və onun yazdığı erkən antik «Kirin Anabasisi» əsərindəki «Arpa-su» çayı haqqında məlumatları təqdim edək. «Arpa-su» türk dilindəki hidroformantdır, bunların adlarının dəyişməsi çox konservativdir (bu gün də bu çayın adı «Arpa-çay» kimi verilir, mənası rusca «ячмень-река» deməkdir və Ksenofont onu «Αρπασου» şəklində çatdırıb). Ancaq ermənilər XX əsrin 50-ci illərində onun adını tərcümə edib Axuryan adlandıırıblar. Bu çayın adı yuxarı axınında çoxlu arpanın bitməsi ilə bağlıdır və bunu XVII-XIX ə. səyyahlarının yazıları təsdiqləyir. Bəllidir ki, «Arpa-çay» adlı iki çay mövcuddur və hər ikisi axaraq, Kür çayı ilə birləşir.

- ✓ Arpa-su (indiki Axuryan və ya Arpa-çay) «Kiçik Arpa-çay» kimi tanınaraq (qərbdəki Arpa-çay), Axalsıxdəki Arpa-göldən çıxaraq, Yerevan xanlığının qərb hissəsində axır və onu Kars vilayətindən ayıraraq, sərhəd çayı kimi də tanınır. Digər Arpa-çay isə şərq Arpa-su (Axuryan)a nisbətən şərq tərəfdədir.
- ✓ Ksenofont işıqlandıran olayların mərkəzində iki Əhəməni qardaşları Kiçik Kir və II Artakserks arasındakı Kunaks döyüşü ilə bağlıdır və Ksenofont özü də 10 min muzzdlu ellin döyüşçüləri sırasında Kiçik Kir tərəfində çar Artakserksə qarşı vuruşub. Ksenofont, özü də daxil olmaqla, muzzdlu ellinlərdən ibarət olan hərbi ekspedisiyanın Elladadan Mesopotamiyaya qədər Kiçik Asiyanın cənub ətkləri ilə keçdiyi yolu və onların şərq və şimal Anadolu ərazisi ilə qayıdışını təsbit edib və bu səbəbdən onun verdiyi məlumatlar çox dəyərlidir. Qayıdarkən muzzdlu ellinlər antik

Ermənistanı, Qərbi Qafqazı və Qara dənizin cənub sahillərini keçməli olmuş və qələmə alınan epizodların birində Arpa-su çayı xatırlanır, özü də lokallaşmasına görə tam qərb Arpa-çaya uyğun coğrafi koordinatlarda.

Əlavələrdə Arpa-su / Arpa-çay / Axuryan çayı və Ksenofontun marşrutu xəritələrdə göstərilir:

❖ Ksenofontdan sitat:

«Xaliblərdən sonra ellinlər 4 pletr eni olan Arpasu çayına çatdılar. Buradan 4 keçid nəticəsində skifinlərin düzənliyində 20 parsanq keçərək, kəndlərə gəldilər...» [Ksenofont, London, 1818, IV-7.18].

Qeyd edilməlidir ki, o zamanlar skif-sakların məskunlaşma yerləri Trapezunddan Qafqaza qədər uzanırdı və öncə göstərildiyi kimi, bu ərazilərdə müxtəlif sak boyları yaşayırdı. Belə ki, Ksenofondun qeyd etdiyi kimi, Qafqazdakı sakların ərazilərində e.ə. 401-ci ildə Arpa-su çayı skifinləri xaliblərdən ayıran xətt idi.

❖ **Skifinlər və xaliblər kimdir?**

Əslində skifinlər saklardır, xaliblər isə tibarenlər (akkad mətnlərində Tuval / Tuballardır) və ya qarqarlardır və sonuncular Alazan çayı hövzəsində yaşayıblar. Lakin antik mənbələrdə bunlar Qalis (Kızıl-İrmak), İris (Yaşıl İrmak) və Termozont (Terme-su) çaylarının Kappadokiyadan şimalda Qara dənizə axdıqları yerlərdə qeydə alınıblar [**Qeyd:** E.Əlilinin göstərdiyi kimi, müəyyən yunan müəllifləri tibarenləri «temir / tebir» sözü ilə bağlayırdılar, İosif Flaviy isə Tuvalçıları dəmirçi qismində təsvir edirdi].

❖ **Beləliklə**, Ksenofont 2,5 minillik tarixi olan türk hidroformantını qeyd edir və onun yaranması

burada yaşayan (Arpa-çay / Arpa-su hövzəsində) skif-sakların «məhsuludur» və bununla da onların dilini prototürk dili kim güman etmək mümkündür.

- ❖ **Burada çox mühüm məsələ aşkara çıxır: hansı səbəbdən Ksenofonta məxsus bu tarixi fakt kifayət qədər işıqlanmır?**

Cavab çox sadədir: həmişəki kimi erməniçilik sifarişi ilə növbəti saxtakarlığa yol verilmişdir.

Belə ki, Ermənistanın baş geoloqu və Elmlər Akademiyasının Geologiya institutunun rəhbəri K.N.Paffenqolts öz kitabında «О пути отступления десяти тысяч» Arpa-su çayı Çorox çayı ilə düşünülmüş halda əvəz edərək, elmi ictimaiyyəti aldadıb və sovet akademik məktəbi bu saxtakarlığa biganə qalıb.

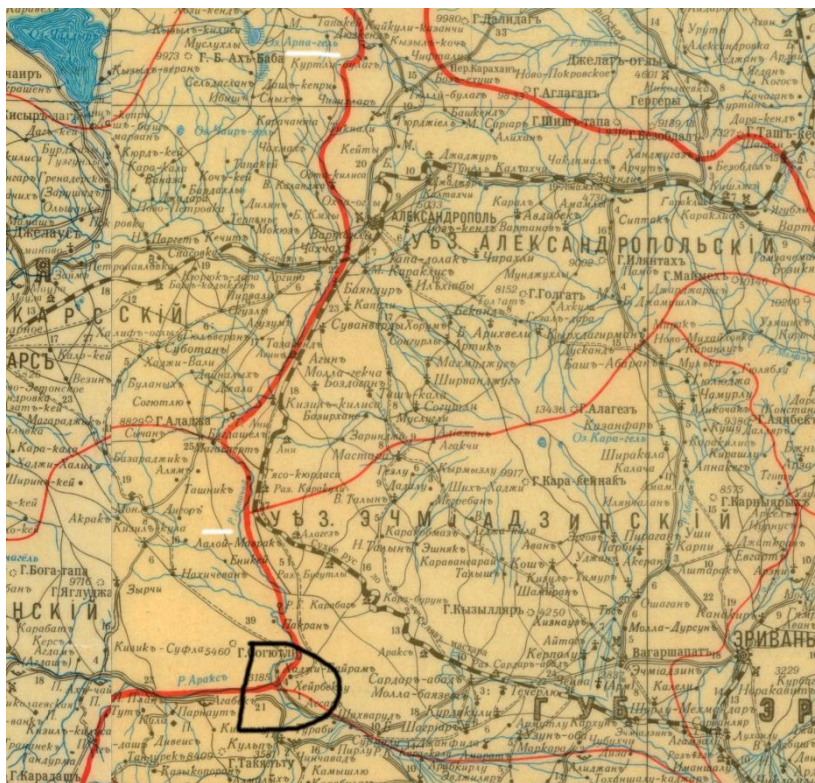
- ❖ **Bununla belə, bir sıra tanınmış tarixi coğrafiya mütəxəssisləri və kartoqrafları buna qarşı çıxmışdılar.** Məsələn, Con Entoni Kramer (1793-1848) [John Antony Cramer “A Geographical and Historical description or Asia Minor”, Oxford University Press, 1832, vol.I] Arpasu çayını Ksenofontun Arpasu ilə identifikləşdirir. Bu mövqedən ingilis kartoqrafı Aron Arrousmit (1750-1823) də çıxış etmiş, özü də bu alim 130 dəqiq atlasların müəllifidir [Aaron Arrowsmith “A Grammar Ancient Geography”, London, 1832], həmçinin amerikan kartoqrafı Robert Mayo (1784-1864) [Robert Mayo “An Epitome of Ancient Geography, Sacred and Profane”, Philadelphia, 1818] və digərləri.
- ❖ Müasir alimlərdən həqiqət mövqeyini ustalıqla müdafiə edən yunan alimi İordanes Paradisopulosdur [İordanis K.Paradeisopoulos

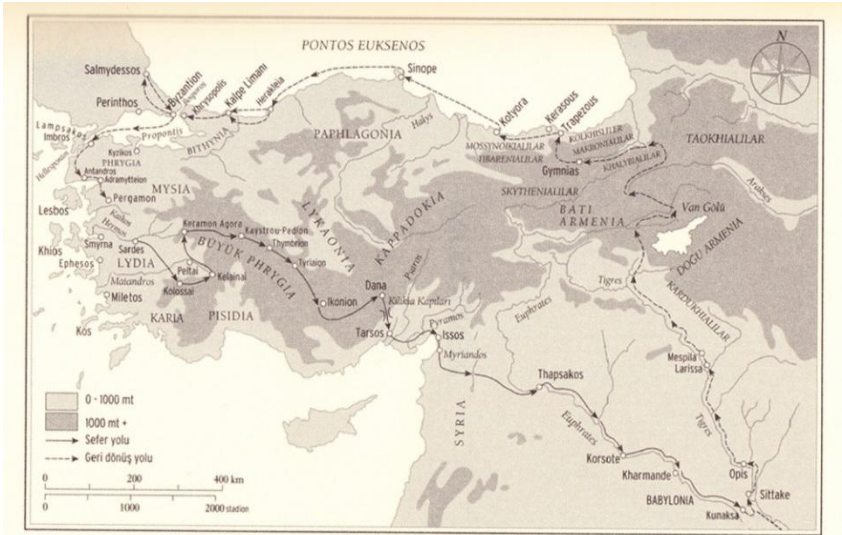
“Ronte and Parasangs in Xenofont’s Anabasis”, Greek, Roman and Byzantine Studies 54 (2014)].

- ❖ Beləliklə, saxtalıqları keçməyən ermənilər Arpa-su (Arpa-çay) adını Axuryana dəyişməklə, türk izlərini bu yolla yox etməyə əl atdılar.

Yekun: 2500 il tarixi olan regiondakı hidronim türk mənşəlidir, buralar saka-türklərin torpaqları olub, amma regionda heç bir dənə, hətta 1000 il tarixi olan erməni (hay) toponimi yoxdur, yəni ermənilər (haylar) gəlmələrdir. Azərbaycan alimlərini uydurma və saxtakarlıqlarda ittiham edən erməni Qaliçyanın saxtakarlığının cavabı məhz budur. Ksenofonta və məşhur keçmiş və müasir kartoqraflara inanmaq, yalançı erməni kartoqrafı Qaliçyanı ifşa etmək həqiqətə qulluq etmək deməkdir.

ONBİNLERİN İZLEDİĞİ YOL

- R.Qaliçyanın «Азербайджанские истори-ко-географические фальсификации» kitabında Azərbaycan xalqının etnogenezi ilə bağlı bir uydurma tezis də işlənir: «Əgər Azərbaycan ziyalıları hesab edirlər ki, onlar özünəməxsus və qədim mədəniyyətə malik olan müstəqil millətdirlər, onda müəyyən etməlidirlər ki, mənşələri nədir – Mərkəzi Asiya türkləri yoxsa xristian albanlar və bu suallara cavab axtarmaq üçün uydurmalar yox, tarixi faktlar zəruridirlər».
- Şübhəsiz ki, Azərbaycan alimlərinin tədqiqatlarında müasir Azərbaycan xalqının əcdadları müəyyən edilib: əsasən qədim türk sakaları, üstəlik Qafqaz albanları, sonrakı türk-oğuz axınları və həmçinin müəyyən sayda İran və Qafqaz etnoslarının qolları Azərbaycan millətinin formalaşmasında iştirak ediblər (Z.Bünyadov, Y.Yusifov, M.Mahmudov, F.Məmmədova və b.).

Odur ki, bizə qarşı çoxdan cavabını tapmış suala ermənilərin ayrı bir sualla cavab axtarmasını tövsiyə edirik və heç də təsadüfi deyil ki, bu günə qədər erməni tədqiqatlarının əksəriyyəti əcdad və tarixi Vətən axtarışlarındadır [K.İmanov «Erməni tarixi uydurmalarının tarixinə giriş» (2011), K.İmanov «Erməni müəlliflərinin kitablarındakı uydurmalara «müəlliflik hüququ» (2013), K.İmanov «Öz-özünü təkzib edən «erməniçiliyin müəllif hüququ» (2015)].

Bununla bağlı **erməni prozelitizmi** haqqında fikirlərimizi söyləyək.

- Prozelitizm digərlerini öz dininə cəlb etmək fəaliyyətidir və dini qəbul etmiş yeni nümayəndə prozelit (neofit) olur. Belə məqsəd bu və ya digər formada müxtəlif dinlərdə mövcuddur, lakin

erməni-qriqorian xristianlığına cəlb etməyin vacib xüsusiyyətləri var.

Birincisi, erməni prozelitizmi zəif tədqiq olunub və bunun səbəbinin prozelit etnik köklərdən olması erməni əfsanəvi Xayk kökünə zidd çıxır və bununla da «milli ideya» və mifologemlərlə («ən qədim xalq», «ilk xristian xalqı» və s.) toqquşur.

İkincisi, müxtəlif etnik köklərə məxsus olan müsəlmanların və ya xristianların çoxu bu günə qədər öz etnik identikliyi unutmamış və müsəlman və ya xristian dininin superetnosunu (din birliyi) təşkil etmişlər, halbuki erməni-qriqorian dininə məxsus olanlar etnik mənşəyindən asılı olmayaraq, «ermənilər» hesab olunurlar, çünki erməni qriqorianlığı **milli dindir**.

Üçüncüsü, erməni prozelitizmin xüsusiyyətləri Qafqazın, İranın, Türkiyənin böyük ərazilərini erməni-hay «ata yurdu» elan etməyə imkan yaradır və bununla da «Böyük Ermənistan» mifini yaşatdırır.

Dördüncüsü, nə qədər paradoksal olsa da erməni-hay etnosu qriqorian-xristian superetnosundan əmələ gəlib, hay-erməni etnosu erməni-qriqorian kilsəsinin yaranmasının nəticəsidir.

- Tarixi faktlar (erməni kilsəsinin tarixi) göstərir ki, Ərminiyyə ərazisinə xristianlığı gətirən və onu qəbul edən erməni (hay) etnosu olmayıb, bunu qədim parflar, onların nümayəndəsi müqəddəs Qriqor – Qriqor Lusaroviç (Nurlandırıcı-İşıqlandırıcı), rusca Qriqoriy-Prosvetitel (Böyük Ərsakların sülaləsindən Anakın oğlu Suren Bahlav) gətirib və Böyük Ərsaklar sülaləsindən olan Kiçik Ərsaklar (Arşakuni) dövlətinin çarı Trdat

dövlət dini kimi qəbul etdirib [Y.Sandalgian, R.Qrousset, Roma tarixçiləri Diyon Kasius, Zonaras]. Xristian dinini qəbul edənlər Ərminiyyə ərazisində yaşayan Kiçik Ərsaklar dövlətinə tabe olan müxtəlif etnoslar idi və bunların əksəriyyəti Turan-türk bəyləri, «Torkom» (Torkoman / Türkman) soyundan olanlar idi [Aqafangel: «Ərminiyyə əhalisi Torkom irqindəndir», Bizanslı Favst: «Torkomiyan ölkəsi – Böyük Ərminiyyədir», M.Xorenski: «Burada oturanlar [Ərminiyyədə], yeni Torkom soyundan gələn bizlər», Gevond (fransız tərcüməçisi) erməni tarixi haqqında əsərini belə bitirir: «Torkomiyan hekayəsi belə bitir»]. [Yuxarıda verdim Sandalgianın sadalanma siyahısına bax]. Heç də təsadüfi deyildir ki, V-VI ə. Roma-Bizans müəllifi Prokopiy Kesariyekiy öz əsərində «Ərminiyyə xalqları» ifadəsini seçmişdir. Ərminiyyədə Turan köklü bəylərlə yanaşı, Assuriya köklü Arsunilər, sami (yəhudi) köklü Baqratunilər və digərləri mövcud idi və bununla yanaşı, suriyalılar, midiyalılar, perslər (farslar), yunanlar, yəhudilər və s. etnik qrupların nümayəndələri məskunlaşmışlar.

- Erməni prozelitizmi haqqında məlumatı bir neçə misallarla davam etməmişdən əvvəl qeyd edək ki, erməni missionerləri yeni dindarları cəlb etmək üçün dünyanın müxtəlif yerlərinə dağılmışdı. Orta əsrlər xronistlərinin məlumatlarına əsasən, erməni-qriqorian kilsəsinin missionerləri Hindistana, Türküstanə, Volqa boyuna, Dəşti-Qıpçağa, Kiyeve, hətta İslandiya qədər gedib çatmışlar.
- **Misal 1. Erməni qaraçıları (mənbə: «Этногеографическое обозрение», 1901, №2, М., под ред. В.Миллера и Н.Янчука). Ву**

məqaləni həmin tərtibatdan V.Papazyan yazıb.

1000 ildə qaraçıların 2 böyük qrupu Hindistandan çıxaraq, Ön Asiyaya yayıldı və bunlardan 2 qəbilə «çingene» və «erməni boşa» adlarını qəbul edərək, birincilər müsəlman oldu. Digərləri xristian (Qriqorian) dinini qəbul edərək, erməni (hay) adət-ənənələrini mənimsəyərək, ermənilər oldu. «Boşa» adı ilə bunları yalnız ermənilər yenidən adlandırırlar, əslində onlara ermənicə «qnçu» deyirdilər (Avropada «sıqan», «sinqli», «zinqan» deyirlər). Hal-hazırda kitabın yarandığı tarix nəzərə alınmaqla, həmin qaraçılar erməni (hay) hesab olunurlar və onların yaşayış arealı – Sivas vilayəti, Marzvan, Ərzrum vilayəti, Pasen və Türkiyədə, Qafqazda 1828-ci ildən və bir az əvvəl məskunlaşmışlar və Karsda, Yerevanda, Aleksandropolda, Axalkalakda (Tiflis quberniyası), Lori (Borçalı), Şamaxı və Tiflisdə. Erməni-qriqorian kilsəsinə tabe idilər, işlətdiyi dil isə yaşayış yeri ilə bağlı erməni dialektlərinin biridir.

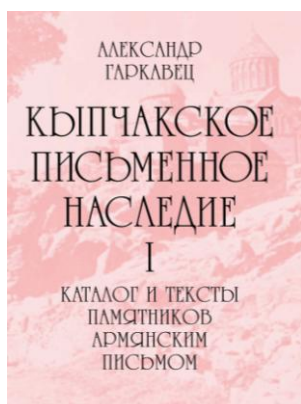
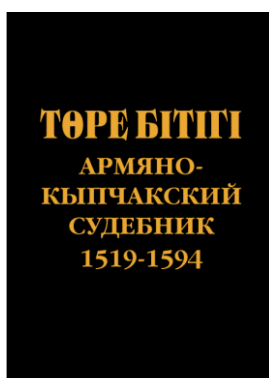

erməni boşalar

- **Misal 2. Ermənilər İslamda** (mənbə: «Скандинавский сборник », XXXIII, Tallin, Olion, 1990, müəllif Y.R.Daşkeviç (Ukrayna), məqalə «Армяне в Исландии (XI век)»).
- Y.R.Daşkeviç tanınmış alimlərdən biridir və onun qeyd etdiyi kimi, yepiskopları «ermiskir» adı ilə adlandıran qriqorian kilsəsinin nümayəndələri XI əsrdə İslamda fəal prozelitizmlə məşğul idilər. Erməni (hay)ların bu fəaliyyəti ilə bağlı Ari Torgilson Müdrikin (1067-1148) «İslamlar haqqında» kitabında geniş məlumat verilir.
- **Misal 3. Erməni-qıpçaqlar və ya türk-qriqorianlar** (mənbə: «Вопросы языкознания», 1981/85, müəllif Y.R.Daşkeviç «Армяно-кыпчакский язык XV-XVI вв. в освещении современников»).
- Erməni-qıpçaqlar erməni / hay prozelitizminin maraqlı zirvəsidir. Bunun əsas səbəbi qriqorian dinini qəbul edən türklər digərləri kimi erməni / hay dilinə keçməmiş, ana dili olan «bizim dildə» uzun illər danışmağa üstünlük vermişlər və özlərini hay yox, türk ermənilər kimi təsəvvür edirdilər. Şübhəsiz ki, türk-qriqorianlar türklər nəslindəndirlər, lakin ermənilər (haylar) onları türk dilini qəbul etmiş mifik xayk soyköklüləri kimi dünyaya təqdim etməyə çalışırlar.
- Baxmayaraq ki, Daşkeviç bu məqalədə erməni mövqeyindən çıxış edərək, türk-qriqorianların etnik köklərini ermənilərlə bağlayır, qeyd etməliyik ki, dünyanın bir sıra alimləri türk-qriqorianlardan söz açır, o cümlədən məşhur britan türkoloqu Jerard Klauson və tanınmış müasir ukraynalı professor Aleks Qarkavets.

- Erməni-qıpçaqları və ya türk-qriqorianları haqqında xüsusi fəsildə ətraflı məlumat K.İmanovun «Erməni yadelli nağılları» kitabında verilir (Bakı, 2008) və hal-hazırda türk xristianlığı haqqında bir neçə mülahizələr əlavə etmək istəyirəm.

Birincisi, bəllidir ki, Anadolunun xüsusən Ərməniyyə ərazisində yaşayanlar və onlardan azca sonra, hələ erkən orta əsrlərdə Cənubi Qafqazın türkləri xristianlığı qəbul etmişlər. Bunlar alban və erməni-qriqorian kilsələrinin tabeliyində idilər. Məsələn, Uti vilayətindən Subar-Sabirlər (erməni mənbələrində sevordıqlər) xristianlığı qəbul edərək, Qriqorian konfessiyası məzhəbə uyğunlaşmışlar və ya 1000 illərdə qıpçaqların bir qismi gürcü pravoslavlığı, digər qismi isə qriqorianlığı qəbul etmişlər. Bunlardan öncə Abşeronda erkən xristianlar – «nəzranilər»in yerləşməsi də bəlli idi. Yeri gəlmişkən qeyd edək ki, Kilikiyanın türk-xristianları – karamanlar da suvarlardır. Həmçinin tarixdən kürd-ermənilərin olması da bəllidir. Xristianlığı qəbul edən hunlar artıq V ə. Yevangelıyanı öz dillərində işlədirdilər. Xüsusilə qeyd etməliyəm ki, müsəlman Şərqdə, o cümlədən Azərbaycanda antixalkidonist olan xristianları «ermənilər» adlandırırdılar.

İkincisi, Qızılbaş hökmdarlığı dövründə həmin xristianlar xüsusi fərmanla Eçmiədzin katolikosatın tabeliyinə verildilər. Bunun nəticəsi kimi çoxlu xristian xalqları erməni adı ilə tanınmağa başladı, o cümlədən Şirvanın tat-xristianları «erməni-tatlar» oldular. Qızılbaşlardan öncə Cahanşah Qaraqoyunlu Eçmiədzin taxtını 1441-ci ildə təsis edərək, Volqaboyu və Ukrayna türk-qriqorianlarını faktiki olaraq, Qandzasar katolikosatdan alaraq, Eçmiədzinin ixtiyarına vermişdir. II Yekaterinanın dövrünə qədər Rusiya imperiyasının xristian-qriqorianlar icmaları Eçmiədzin və Qandzasar katolikosatlarının müharibə arenasında idilər və II Yekaterinanın xüsusi fərmanı ilə Qandzasar taxtacının nümayəndələri ilə xristian-qriqorianlar arasında Eçmiədzinin icazəsi olmadan iş aparmağa qadağa qoyuldu. Bütün bunlar qriqorian olan digər etnosların erməniləşməsinə və erməni prozelitizminə xidmət edirdi.

Yekun: Göründüyü kimi, müasir erməni (hay) etnosu mifik xayk soykökündən yox, bir sıra xristian-qriqorian olan etnik komponentlərdən formalaşmış. Heç də təsadüfi deyil ki, «Erməni DNK» layihəsinin iştirakçısı, alim Piter Xreştakyan 2013-cü ildə qeyd etmişdi ki, «erməni genləri heç bir yeganə kök əcdadını aşkar etmir və bu əcdad Xayk haqqında erməni əfsanəsinə uyğun deyil. Genetik araşdırmalar göstərir ki, ermənilər 13 müxtəlif qədim qəbilələr birliyinin nəticəsidir və güman ki, onların birləşməsində dil müvafiq rol oynayır».

Aparılan tədqiqatın nəticələri

Son erməni uydurmalarının və saxtakarlıqlarının aparıldığı təhlil göstərir ki, bunlar nə qədər yenidirsə, o qədər də köhnə və ənənəvidir. Bunlar xüsusi erməniçilik məntiqinə əsaslanır: «ağ qaradır, yaxud ağ deyilsə, deməli qaradır». Uydurmaların mahiyyəti Ön Asiyada, Qafqazda, xüsusən də Azərbaycanda hər şeyin bu və ya digər formada ermənilərə aid olmasından ibarətdir. Həm torpaq, həm maddi və qeyri-maddi mədəni irs, hətta tarixdən söhbət gedirsə, erməni uydurmaları tarixi, coğrafi maddi psevdointellektual «dəstəklərlə» müşahidə edilir və həmin məntiqə əsasən, vacib deyil ki, onlar yalan, saxtakarlıq, riyakarlıq, plagiatçılıq üzərində qurulsun. Əsas odur ki, onlar işıq üzü görsün, kütləyə çatdırılsın və çoxlarını çaşdırsın. Çünki, «erməni milli ideyasına» qulluğun şüarı – «məqsəd vasitələrinə haqq qazandırır». Uydurmalar və saxtakarlıqlarla dolu erməniçiliyin müasir kitablarında söhbət istər «qədim xalqdan», «qədim dil və əlifbadan», «mədəniyyət beşiyindən», istərsə Nuh gəmisindən, Ağrı dağdan və peyğəmbərə aid etnosdan, istərsə də DNK-analizindən getsin. Bunların məqsədi birdir – bunlar «Böyük Ermənistan», «Dənizdən dənizə olan Ermənistan» xülyası «dəyirmanına su tökür». Uydurmaların yaranması üsulları da onların riyakarlıq diapazonu kimi məhdudiyyətsizdir – hamı tərəfindən aldadılmış, atılmış, nimdaş geyimindən tutmuş qurbanlıq simasından dünya sivilizasiyası yaradıcılarının təmtəraqlı bəzək-düzəyinə qədər.

Erməni uydurmaları və saxtakarlıqları o qədər də zərərsiz deyil: yalan olmaqla yanaşı, həm də onlar başqalarının şərəf və ləyaqətinin təhqir edilməsinə, onların intellektinə və mədəniyyətinə qəsd edilməsinə, dövlətçiliyinin tarixinə və ənənəsinə şübhə salınmasına

yönəldilmişdir. Erməniçiliyin olduğun kimi görünməmək, istədiyin kimi təsəvvür etmək – erməni «səyləri»nə qarşı Servantesin məşhur sözləri yerinə düşərdi: «Don həm geyindirir, həm də soyundurur (ifşa edir)».